

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**

**Факультет іноземних мов
Кафедра теорії і практики перекладу**

Кваліфікаційна робота

**ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ:
СТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ**

**Спеціальність 035 Філологія
Освітня програма «Англійсько-український переклад»**

**Здобувача другого (магістерського)
рівня вищої освіти
Бадан Наталії Іванівни**

**НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
доктор педагогічних наук
доцент кафедри теорії та
практики перекладу
Головацька Юлія Богданівна**

**РЕЦЕНЗЕНТ:
кандидат філологічних наук, доцент
Кебало Микола Степанович**

Тернопіль – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ	7
1.1. Поняття військової термінології у лінгвістиці.....	7
1.2. Вплив контексту на семантичні та стилістичні трансформації військової термінології.....	12
1.3. Способи стилістичної адаптації військової термінології в художніх текстах.....	15
1.3.1. Метафоризація військових термінів.....	15
1.3.2. Евфемізація та її роль у пом'якшенні військової лексики.....	17
1.3.3. Експресивне забарвлення термінів.....	20
РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	24
2.1. Основні способи та труднощі перекладу військової лексики.....	24
2.2. Аналіз особливостей перекладу військової термінології у романі К. Воннегута «Slaughterhouse-Five».....	28
2.2.1. Особливості використання військової термінології в оригіналі..	28
2.2.2. Перекладацькі рішення у передачі військової лексики в українському перекладі.....	36
2.2.3. Вплив перекладу термінології на стилістичне сприйняття тексту читачем.....	59
ВИСНОВКИ.....	63
CONCLUSIONS	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

У другій половині ХХ століття мовознавство дедалі більше звертає увагу на особливості функціонування термінології у різних сферах суспільного життя. Військова термінологія посідає в цьому контексті особливе місце: вона відзначається високою точністю, системністю та прагненням до однозначності, що зумовлює її ключову роль у комунікації, де від правильності слововживання залежить не лише ефективність дій, а й безпека учасників подій. Однак військова термінологія не є закритою системою – вона активно виходить за межі професійного дискурсу, інтегрується в публіцистику, художню літературу й масову культуру. У цих умовах змінюються її функції: від суто номінативної до експресивної, символічної чи навіть маніпулятивної. Саме ця подвійність – точність і водночас здатність до стилістичного переосмислення – робить її об'єктом актуальних перекладознавчих досліджень.

Роман Курта Воннегута «Slaughterhouse-Five» є показовим прикладом художнього тексту, у якому військова термінологія виконує надзвичайно складну стилістичну роль. Вона не лише відтворює реалії Другої світової війни, а й моделює атмосферу абсурдності, іронії та травми, що пронизує всю оповідь. Мова перекладу в цьому випадку опиняється перед подвійним завданням: передати точність термінологічних одиниць і водночас зберегти їхню стилістичну наповненість. Саме ця проблема робить аналіз перекладацьких стратегій у роботі з військовою термінологією надзвичайно важливим для сучасної науки.

Актуальність дослідження полягає у необхідності вивчення механізмів відтворення військової термінології в перекладі з огляду на її семантичну і стилістичну багатоплановість. Сучасний перекладознавчий дискурс містить чимало праць, присвячених аналізу термінів у технічній та науковій літературі (В. Карабан, А. Коваленко, Т. Кияк), однак питання їхнього функціонування у художньому контексті, а тим більше – особливостей перекладу військових термінів, залишаються дослідженими недостатньо. Водночас український

науковий простір демонструє зростаючий інтерес до воєнної тематики, зумовлений і культурними, і соціально-політичними чинниками. У цьому контексті аналіз перекладу творів К. Воннегута дозволяє простежити, як військова термінологія втрачає свою «технічну замкненість» і стає носієм додаткових смислів, а відтак формує нові перекладацькі виклики.

Наукова новизна полягає в тому, що в роботі вперше здійснено системний аналіз відтворення військової термінології в українському перекладі роману «Slaughterhouse-Five» з урахуванням її стилістичного навантаження. На відміну від досліджень, які зосереджуються лише на способах передачі термінів, у цій роботі запропоновано розглядати військову термінологію як багатофункціональну одиницю, що одночасно виконує номінативну, когнітивну та експресивну функції. Вперше показано співвідношення між перекладацькими стратегіями (калькування, заміщення, конкретизація, генералізація, транскодування, описовий переклад) та результативністю збереження стилістичних характеристик у мові перекладу.

Об'єктом дослідження є військова термінологія у художніх текстах.

Предметом дослідження є стилістичні особливості перекладу військової термінології в українській інтерпретації роману К. Воннегута «Slaughterhouse-Five».

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей перекладу військової термінології з урахуванням її стилістичного навантаження шляхом комплексного аналізу функціонування військової лексики в романі «Slaughterhouse-Five» та особливостей її передачі в українському перекладі.

Для досягнення поставленої мети передбачено такі завдання:

- 1) розглянути теоретичні засади дослідження військової термінології в лінгвістиці;
- 2) з'ясувати вплив контексту на семантичні й стилістичні трансформації військових термінів;
- 3) класифікувати способи стилістичної адаптації військової термінології в художніх текстах;

- 4) проаналізувати основні труднощі перекладу військової лексики та вироблені стратегії її передачі;
- 5) дослідити особливості використання військової термінології в оригіналі роману К. Воннегута;
- 6) простежити перекладацькі рішення щодо передачі військової термінології в українському перекладі та визначити їхній вплив на стилістичне сприйняття тексту;

Методи дослідження. У роботі використано поєднання загальнонаукових і спеціальних методів: аналіз і синтез (для узагальнення наукових підходів), описовий метод (для характеристики перекладацьких стратегій), метод порівняльного аналізу (для зіставлення оригіналу і перекладу), контекстуально-інтерпретаційний метод (для з'ясування стилістичних відтінків), кількісний підрахунок (для визначення співвідношення використаних стратегій).

Матеріалом дослідження слугує роман К. Воннегута «Slaughterhouse-Five» та його український переклад, а також корпус із близько двохсот зафіксованих прикладів військової термінології, які підлягали аналізу в роботі.

Теоретичне значення полягає у розвитку підходів до вивчення військової термінології з урахуванням її стилістичних функцій у художньому дискурсі. Запропоновані узагальнення можуть бути використані у подальших перекладознавчих дослідженнях, присвячених аналізу спеціалізованої лексики в літературних творах.

Практичне значення здобутих результатів полягає у можливості застосування матеріалів роботи у курсах перекладознавства, стилістики, лексикології та літературознавчого аналізу, а також у підготовці майбутніх перекладачів до роботи з текстами, насиченими термінологією. Окрім того, результати можуть бути використані під час укладання навчальних посібників та глосаріїв для військових перекладачів.

Апробація результатів. Апробація результатів магістерської роботи опублікована у статті «Особливості відтворення військової термінології: стилістичний аспект (на прикладі романів К. ВОННЕГУТА «Slaughterhouse-Five»)» у збірнику «Магістерський науковий вісник Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Вип. 45»

Структура магістерської роботи визначається метою і завданнями дослідження та складається зі вступу, двох розділів, висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ

1.1. Поняття військової термінології у лінгвістиці

Проблема визначення терміна, зокрема у військовому контексті, досі залишається відкритою через розмаїття тлумачень, які пропонують різні мовознавчі школи. Попри наявність великої кількості досліджень, на сьогодні немає єдиної усталеної дефініції, що повною мірою охоплювала б всі аспекти термінів як мовних одиниць [2; 21; 50]. І хоча у мовознавстві побутує уявлення про терміни як про інструменти номінації спеціалізованих понять, їхня структура, функціональна природа і роль у комунікації часто інтерпретуються по-різному залежно від предметного поля.

Історично термінологія як наукова дисципліна оформилася у 1930-х роках і з того часу почала розглядатися не лише як складова частина лексикології, а як окремий предмет дослідження. Така зміна парадигми, зокрема в контексті військової сфери, вимагала вироблення специфічного понятійного апарату [43]. Сучасне термінознавство розвивається у напрямку аналізу не лише лексичної природи терміна, а й його функціонування в реальному мовному вжитку, у тому числі в межах професійного мовлення.

У військовій галузі термін слугує не просто точкою входу у фаховий дискурс, а й показником точності у фіксації понять. У цьому сенсі влучною є думка, що термін — це мовна одиниця, яка відтворює результати формалізованого осмислення реальності, що вимагає максимальної однозначності та стійкості значення [22, с. 36]. Однак, ця однозначність є до певної міри умовною, адже навіть у спеціалізованих галузях трапляються випадки семантичного розширення або зсуву значення, що спричинено

активними процесами вживання термінів поза межами вузькопрофесійного середовища [6, с. 404].

Розглядати термін лише як одиницю лексики було б спрощенням. У реальному мовному вживанні він функціонує як елемент складної концептуальної мережі. Військовий термін у цьому сенсі виконує не лише номінативну функцію, але й забезпечує ефективний зв'язок між носіями фахових знань, а отже, його роль є комунікативною в широкому сенсі слова [16]. При цьому точність, структурна компактність та сталість терміна гарантують успішну передачу інформації, що є критично важливим у військових комунікаціях.

Варто зазначити, що будь-яка терміносистема є динамічною – вона змінюється, адаптується до нових умов, а іноді і виходить за межі своєї первинної сфери. Яскравим прикладом цього є процес детермінологізації – перехід терміна в загальномовну лексику, або ж зворотний процес – термінологізація, коли нейтральна мовна одиниця набуває спеціалізованого значення [22, с. 37]. У військовій термінології ці процеси також мають місце, особливо з огляду на популяризацію військових тем у медіа.

Вивчення термінів неможливе без врахування їхньої структурної організації. У військовому дискурсі функціонують як прості, так і складні терміни, включно з багатокомпонентними зворотами, які можуть поєднувати у собі кілька понять [8, с. 255–259]. Такі одиниці слугують інструментами точного концептуального опису і, водночас, можуть мати складну синтаксичну структуру, що ускладнює їх переклад або інтерпретацію за межами фахової спільноти.

Термінологія військової сфери вимагає особливої уваги через підвищену цінність точності в умовах бойових дій або оперативного планування. Помилка у вживанні терміну в такому контексті може мати критичні наслідки. Саме тому в багатьох країнах існує практика створення спеціалізованих глосаріїв для військових перекладачів, а також впровадження нормативних стандартів у вживанні термінів [37, с. 380].

Військова термінологія, з одного боку, є частиною загальної системи професійного мовлення, а з іншого – автономним утворенням із власною внутрішньою логікою та суворими правилами утворення і функціонування. Зокрема, поділ військових термінів на термінологію оперативного управління, військово-технічну лексику та емоційно забарвлені одиниці дає змогу побачити внутрішню структурованість цієї системи [37].

Поширеним є також поділ термінів на загальнонаукові та вузькоспеціалізовані. Загальнонаукові одиниці часто функціонують у міждисциплінарному полі і мають відносну стабільність значення, тоді як вузькоспеціалізовані терміни (зокрема військові) мають обмежене функціональне поле й найчастіше не переходять у побутову мову [44]. Вони, як правило, стилістично нейтральні, не піддаються експресивній модифікації та є частиною жорстко впорядкованої системи.

Особливу увагу в контексті військової термінології привертає питання міжмовної інтерференції, зокрема вплив англійської мови. Через англійську як міжнародну мову військової координації, національні терміносистеми значною мірою зазнають тиску з боку запозичених форм. Цей процес веде до інтеграції чужомовних термінів, які, попри свою ефективність, можуть створювати труднощі в адаптації та сприйнятті на побутовому рівні [37].

Водночас існує необхідність диференціювати поняття «військовий термін» та «військова лексика». Перше позначає мовну одиницю, що входить до строгої системи й виконує спеціалізовану функцію, тоді як друге може охоплювати і неформальні мовні елементи, зокрема сленг, емоційно забарвлені вислови, які функціонують у повсякденному мовленні військових [49].

У рамках наукової традиції терміни розглядаються не лише як засіб номінації, а передусім як інструмент систематизації знань у конкретній сфері. Для військової термінології це означає створення чіткої та уніфікованої мовної системи, яка дозволяє описувати, передавати й інтерпретувати явища військової справи з максимальною точністю. У зв'язку з цим визначення

терміна як мовної одиниці, що функціонує в межах певної терміносистеми, є найдоречнішим при описі лексики військової галузі [7].

Якщо розглядати специфіку функціонування терміна в мовному полі, варто наголосити на його когнітивній природі. Термін – це не просто словесна оболонка, а мовне відображення концепту, закладеного в колективному або професійному досвіді певної групи. У випадку з військовими термінами маємо справу з категоріями, які виникли як результат практичної потреби систематизувати знання, пов'язані з тактикою, стратегією, організацією, озброєнням, логістикою тощо [14, с. 176].

Особливого значення набуває і форма подання терміна. У військовій термінології функціонують як прості одиниці, так і складні словосполучення або терміни-фрази. У таких структурах лексеми взаємодіють між собою за суворими семантичними правилами. Це означає, що не кожне словосполучення у військовому тексті можна назвати терміном – лише ті, що мають фіксоване значення в межах професійного контексту [8, с. 255–259].

Важливим аспектом є також стабільність термінів у часі. Хоча терміносистема може змінюватися (зокрема, через технічний прогрес або зміну організаційних структур у війську), базові терміни, що позначають фундаментальні поняття, зберігають свою сталість, забезпечуючи таким чином наступність у фаховій підготовці та комунікації. Проте у ситуаціях стрімких змін – наприклад, у воєнний час або в умовах технологічного прориву – виникає потреба в розширенні терміносистеми, що зумовлює активне творення нових одиниць [33, с. 180].

Однією з помітних ознак військової термінології є її інституційна залежність. Багато термінів виникають у результаті нормативного регулювання або наказів оборонних структур. Це означає, що сама поява терміна іноді є результатом не мовної, а бюрократичної дії. Наприклад, запровадження нового військового звання чи технічної одиниці тягне за собою створення нової термінологічної одиниці – і її закріплення у документації [37].

Незважаючи на свою нормативну природу, військова термінологія не позбавлена динамічності. У повсякденному військовому спілкуванні фіксується паралельне існування офіційних і неофіційних форм. Наприклад, поряд із термінами, закріпленими у статутах, функціонують і сленгові позначення, які, хоч і не мають офіційного статусу, все ж виконують роль термінів у певних ситуаціях. Їх використання часто зумовлене необхідністю швидкого, неформального, але все ще точного передавання інформації [44, с. 139].

Окрему увагу привертає питання стилістичної нейтральності термінів. Військова лексика, попри свою емоційно навантажену сферу функціонування, не повинна мати виражених експресивних ознак. Це дозволяє уникати двозначності у тлумаченні, що особливо важливо в умовах, коли точність комунікації прямо впливає на безпеку або успішність дій [20]. У зв'язку з цим термін має бути максимально прозорим у структурі, недвозначним у значенні і логічно вписаним у загальну концептуальну систему військової науки.

Поряд із семантичними властивостями терміна важливим є також його функціональне навантаження. Згідно з дослідженнями М. Мостєвого, терміни не обмежуються номінативною роллю, а виконують ще й когнітивну, сигніфікативну, комунікативну, прагматичну та освітню функції [16]. Усі ці ролі проявляються по-різному залежно від ситуації – у навчанні, на полі бою, у штабному плануванні або в аналітичній роботі.

Зокрема, когнітивна функція військової термінології полягає у структуруванні знань і сприянні засвоєнню інформації. Комунікативна функція – у забезпеченні безпомилкового обміну повідомленнями між учасниками військових дій. Прагматична – у формуванні відповідної реакції на певні сигнали. Усе це свідчить про те, що термін у військовому дискурсі не лише номінує, а й організовує сам процес взаємодії [16].

У зв'язку з інтернаціоналізацією сучасних збройних сил, дедалі більше значення має порівняльне вивчення військової термінології різними мовами. Зокрема, англійська лексика все частіше стає джерелом запозичення для багатьох національних терміносистем. Це породжує необхідність ретельної

адаптації таких термінів з урахуванням фонетичних, морфологічних і семантичних особливостей мови-реципієнта [37, с. 380].

Отже, варто зазначити, що термінологічна система у військовій справі – це не просто набір фахових слів. Вона постає як організована мовна структура, яка забезпечує не лише комунікативну ефективність, а й інтелектуальну цілісність фахової діяльності. Її впорядкованість, точність і динаміка дозволяють реагувати на виклики сучасного воєнного дискурсу, не втрачаючи при цьому системності й логіки.

1.2. Вплив контексту на семантичні та стилістичні трансформації військової термінології

Питання взаємозалежності контексту й термінології в лінгвістиці постає не як суто теоретичне міркування, а як реальна проблема тлумачення і функціонування спеціалізованої лексики, особливо у сферах, де точність значення має визначальне значення, як-от у військовій. У науковому дискурсі досі не вироблено єдиної позиції щодо того, чи визначається значення терміна незалежно від контексту, чи воно завжди прив'язане до конкретної ситуації вживання. Представники традиційного напрямку в термінознавстві, наприклад, вважають, що термін має сталу семантичну структуру, незалежну від обставин використання [55, с. 10]. Проте такий підхід у сучасних дослідженнях дедалі частіше піддається сумніву, оскільки практика мовлення, зокрема в художньому та публіцистичному стилях, засвідчує гнучкість термінологічних одиниць і їх здатність змінювати значення під впливом контексту.

Слід звернути увагу на те, як саме змінюється термін унаслідок входження до іншого типу дискурсу. Наприклад, коли військові терміни використовуються в художніх текстах, вони не лише позначають реальні об'єкти чи дії, а й можуть набути символічного, метафоричного або навіть іронічного звучання. Такі стилістичні зсуви часто зумовлені намірами автора вплинути на емоційне сприйняття тексту. Зміна комунікативної мети впливає

на семантичний обсяг терміна – з технічної одиниці він перетворюється на елемент художньої образності.

Поняття військового дискурсу охоплює значно ширші межі, ніж це може здатися при першому наближенні. Мовлення, пов'язане з армією, не обмежується тільки бойовими наказами або технічними інструкціями. Воно включає елементи політичної, дипломатичної, медійної, а нерідко і культурної комунікації. Саме тому контексти вживання військових термінів можуть варіюватися від офіційного документа до поетичного тексту або репортажу з передової [24, с. 98].

Така широта застосування ставить перед дослідниками завдання аналізу зміни семантики в залежності від жанру. Наприклад, словосполучення «вогнева підтримка» у сухому технічному описі операції означає конкретну бойову дію, тоді як у художньому тексті може мати конотативне забарвлення, натякати на драматизм події або відображати психологічний стан персонажа. Це свідчить про те, що термін може бути стилістично переосмислений, не втрачаючи при цьому свого первинного змісту повністю, але доповнюючи його новими семантичними відтінками.

Дискурсивна природа військової лексики, особливо у зв'язку з конфліктами, потребує врахування культурних чинників. Терміни, що використовуються в одному мовному середовищі, можуть бути сприйняті інакше в іншому, навіть якщо переклад формально є точним. Це пояснюється наявністю різних концептуальних рамок, притаманних конкретним мовним культурам, що впливають на інтерпретацію змісту [19, с. 55–56].

Не менш важливим є те, як військовий дискурс змінюється під тиском часу. У сучасних умовах інформаційної війни значення термінів може бути навмисне трансформоване: термінологічні одиниці починають виконувати не лише інформативну, а й ідеологічну функцію. Зразком такого використання є семантичне навантаження термінів на кшталт «визволення» або «ліквідація», де зміст повністю залежить від того, хто говорить і з якою метою [23, с. 54].

Мовленнєва практика військових структур формується як система, що прагне максимальної однозначності та лаконічності. Стандартизованість тут має перевагу над стилістичним різноманіттям, бо мета – точна і швидка передача інформації. Це простежується в регламентах, бойових наказах, інструкціях, де виключено двозначність. Утім, коли така лексика потрапляє в тексти поза межами фахового середовища, зокрема в літературні твори, вона починає грати зовсім іншу роль – стає засобом виразності [10, с. 372].

Важливо також розглянути внутрішню стилістичну структуру військової термінології. У межах фахової комунікації спостерігається переважання нейтральної стилістики, але поза цією сферою – в журналістиці, літературі, публіцистиці – стиль терміна може змінюватися до експресивного або навіть саркастичного. Така гнучкість не є недоліком, а навпаки – вказує на високий потенціал терміна як засобу репрезентації дійсності у найрізноманітніших формах [27, с. 111].

Особливу увагу варто приділити появі неологізмів у військовій термінології, що виникають як відповідь на зміну реальності. Нові типи озброєння, форми воєнної взаємодії, інноваційні технології потребують нових назв. При цьому лінгвістична форма терміна найчастіше спирається на метафору, метонімію або інші тропи. Наприклад, використання таких зворотів, як «залізна завіса» чи «живий щит», виходить за межі функціональної точності й переходить у сферу емоційного впливу, ідеологічної маніпуляції [26, с. 190].

У межах сучасного гуманітарного знання спостерігається активне дослідження того, як контекст впливає на сприйняття фахової лексики. Військова термінологія, будучи структурно жорсткою системою, демонструє дивовижну здатність адаптуватися до нових умов мовлення. Її використання в художніх текстах, зокрема, дозволяє авторам маневрувати між раціональністю й експресивністю, створюючи нові смислові зв'язки. Саме тут військовий термін, спочатку призначений для сухого опису реальності, перетворюється на елемент естетичного впливу.

Так, важко стверджувати, що значення терміна є стабільним у всіх контекстах. Попри те, що у професійній сфері він виконує функцію носія точного значення, в інших типах дискурсу його семантика здатна розширюватися, набуваючи нових змістових площин. Цей процес не є винятком, а закономірною реакцією мовної системи на зміни комунікативної ситуації. Особливо чітко це проявляється у сфері воєнного мовлення, де взаємодіють формальність і метафоричність, точність і емоційність.

Отже, аналіз військової термінології з огляду на контекст її вживання відкриває можливість зрозуміти, як мова трансформується під впливом соціальних, політичних, культурних та інформаційних чинників. І хоча у межах фахової комунікації терміни тяжіють до сталі форм, їх поява в художніх текстах або публіцистичних жанрах часто супроводжується зміною семантики, стилістичних характеристик та функціонального навантаження.

1.3. Способи стилістичної адаптації військової термінології в художніх текстах

1.3.1. Метафоризація військових термінів. Військова термінологія не існує в абсолютній семантичній ізоляції – навпаки, вона демонструє здатність до активного включення в дискурси, де функція точності поступається місцем образності. У цьому контексті метафоризація постає не просто як стилістичний прийом, а як механізм концептуального оновлення та розширення значення. Варто погодитися з думкою, що формування нових термінів шляхом переосмислення вже наявних одиниць мови, зокрема шляхом метафори, забезпечує створення емоційно й когнітивно навантажених одиниць, здатних швидко інтегруватися у фаховий або масовий дискурс [11, с. 45].

Традиційне уявлення про метафору як про фігуру мови, що має виключно декоративне або риторичне призначення, сьогодні виглядає обмеженим. Сучасні дослідження, зокрема в межах когнітивної лінгвістики, розглядають її як інструмент осмислення незнайомого через знайоме – процес, що дозволяє

структурувати нові знання на основі вже відомих понять [25, с. 161]. У випадку військових термінів метафора виконує функцію семантичного містка між абстрактними поняттями й чуттєво зрозумілими образами.

Можна стверджувати, що значна частина метафоричних термінів походить із повсякденної лексики – це надає їм більшої доступності, навіть якщо вони функціонують у спеціалізованому середовищі. Наприклад, англійські військові терміни, створені на основі антропоморфних моделей, апелюють до уявлень про людське тіло, поведінку або емоції: такі одиниці, як «backbone» (в основному значенні – «хребет»), у військовому контексті позначають опору чи центральну структуру операції, що передає ідею важливості через відому фізіологічну асоціацію [14, с. 176].

Розподіл сфер-джерел метафор у військовій лексиці англійської мови свідчить про системність цього процесу: окремі групи включають природоморфні образи, соціальні метафори, посилення на артефакти, релігійні чи міфологічні конструкції, а також колороніми. Такий поділ свідчить не лише про творчу активність мови, а й про те, які саме когнітивні моделі найчастіше використовуються для вербалізації військової реальності [14, с. 176].

Окремо слід зупинитися на питанні семантичної транспозиції – переносу значення зі сфери-джерела на сферу-мішень. За концепцією В. Ужченка, у процесі метафоризації відбувається зіткнення двох концептуальних систем, між якими встановлюється зв'язок на основі схожих рис. Цей взаємозв'язок не є випадковим, оскільки дозволяє створити систему значень, в якій нові терміни не виникають у вакуумі, а стають елементами вже існуючих смислових структур [25, с. 161].

Ще однією помітною тенденцією є зміщення акценту в розумінні метафори – з естетичної функції на директивну. У публічному дискурсі, особливо медійному, метафоричні військові терміни нерідко набувають функції впливу на аудиторію. Замість того щоб просто інформувати, вони формують ставлення, змінюють сприйняття ситуації, нав'язують певну інтерпретацію

подій. У таких випадках військова лексика стає інструментом маніпуляції, оскільки створює ілюзію об'єктивності при суттєвій зміщеності фокусу [9, с. 58].

Не слід ігнорувати і той факт, що у фахових текстах метафоризація виконує організовуючу функцію – вона дозволяє структурувати складні технічні поняття, пояснюючи їх за допомогою зрозуміліших моделей. У цьому сенсі, метафора функціонує не лише як стилістичний засіб, а й як когнітивний інструмент спрощення складного [5, с. 276–277].

Наявність метафоричних структур у військовій термінології української мови зумовлює певні труднощі перекладу, оскільки вимагає відтворення не тільки смислу, а й конотацій. Н. Львова засвідчує, що передача англomовних метафоричних термінів українською відбувається через кілька механізмів: калькування, описові конструкції, а також адаптацію через пошук функціонального еквівалента [15, с. 100]. Така різнорівнева передача є необхідною, адже метафоричний зміст не завжди має прямі відповідники у мові перекладу.

Ми погоджуємося з думкою, що метафора є не лише тропом, а формою концептуалізації. Вона створює семантичні моделі, які закріплюються в мовній свідомості, стаючи частиною колективного знання. Метафоричні терміни не просто збагачують лексику – вони змінюють спосіб мислення про війну, про військову діяльність, про опір і втрати. І в цьому полягає їхній справжній вплив на культурну свідомість.

Таким чином, метафоризація – це не випадковий або побічний процес у розвитку військової термінології, а невід'ємна її частина. Вона дозволяє мові адаптуватися до змін реальності, створювати нові моделі мислення і в той самий час – підтримувати зв'язок між фаховим знанням і широким культурним контекстом. У художніх текстах метафоризована військова лексика слугує елементом естетичного впливу. Автори навмисно використовують такі терміни, щоби надати опису драматичності або передати іронічне ставлення.

1.3.2. Евфемізація та її роль у пом'якшенні військової лексики.

Однією з форм стилістичної адаптації, що найактивніше впливає на сприйняття

військової термінології у художньому тексті, є евфемізація – мовний процес, спрямований на заміну жорстких, табуйованих або надто прямолінійних висловів м'якими, обтічними формулюваннями. Сутність евфемізму полягає не лише у завуальованому описі реальності, але й у навмисному переозначенні – це спроба ввести нову семантичну рамку для подій, що не піддаються звичайному раціональному осмисленню. У військовому дискурсі це має не лише комунікативну, а й етичну функцію: «миротворча операція» замінює «збройне вторгнення», «нейтралізація цілі» – «вбивство», а «побічні втрати» – «смерть цивільних» [56, с. 5].

Досвід ХХ століття свідчить, що евфемізми у військовому контексті використовувалися не лише для уникнення неприємної істини, а й для їх приховування – цілком свідомо й цілеспрямовано. Так, під час нацистської політики масового знищення євреїв, евфемістична лексика на кшталт «остаточне вирішення єврейського питання» або «переселення» приховувала цілковито конкретні й трагічні дії – систематичне фізичне знищення людей у газових камерах [56, с. 5]. Виправдання такої риторики може здатися сумнівним із сучасної перспективи, однак її впровадження демонструє гнучкість мови в умовах тотального контролю над інформацією.

Сутність евфемізму пов'язана з культурними уявленнями про табу. Війна, попри свою присутність у публічному просторі, залишається джерелом етичного й емоційного напруження. Саме тому в мовленні – як офіційному, так і художньому – виникає потреба згладжувати гострі кути, зменшувати враження від описаного, зводячи трагічне до «прийняттого» рівня. Евфемізм – не лише риторична стратегія, а й засіб уникнення емоційного дисонансу. Як вважає Б. Куна, така лексика дозволяє уникати незручностей, конфліктів або надмірної напруги в комунікації, коли йдеться про болісні або делікатні теми [46, с. 95].

Разом з тим, військова евфемізація не позбавлена суперечностей. З одного боку, вона може знижувати напруження, зменшувати страх і допомагати суспільству впоратися з травматичними подіями. З іншого боку, така лексика

здатна маскувати насильство, нормалізуючи його та роблячи невидимим. Саме тому деякі дослідники вважають, що уникнення прямих назв війни, насилля чи смерті, навпаки, підвищує ризик повторення подібних дій, бо вони втрачають свою моральну неприйнятність [53, с. 4].

Це особливо помітно в структурі сучасного військового дискурсу, де лексеми з нейтральним або технічним забарвленням використовуються для опису процесів, які мають глибоко етичні й гуманітарні наслідки. Наприклад, вислів «прецизійне бомбардування» викликає уявлення про математично точну, майже безпомилкову дію, хоча за фактом може йтися про знищення цілих районів міста [47, с. 128]. Такі заміни змінюють не лише сприйняття реальності, а й оцінку дій у суспільній свідомості.

У цьому контексті варто згадати словникове визначення, яке описує евфемізми як «мову ухилення, удавання та лицемірства» [42, с. 7]. Справді, у військовому мовленні часто помітна тенденція до використання форм, що віддаляють мовця й слухача від реального змісту висловлювання. Можна сказати, що евфемізм виконує функцію «шифрування» – дозволяє залишити певні речі невимовленими, але зрозумілими в контексті. І тут художній текст часто стає тією зоною, де автор розкодовує ці мовні елементи.

Окрема увага у військовій евфемізації приділяється смерті. Замість прямого позначення загибелі часто використовуються фрази на кшталт «вибув з ладу», «не повернувся з місії», «був втрачений». Ці словосполучення нейтралізують трагізм і дозволяють формулювати повідомлення у формі, прийнятній для офіційного чи публічного використання. При цьому смерть залишається поза мовним фокусом, наче не заслуговує на пряме найменування [48].

У деяких випадках евфемізми виконують і психологічну функцію – вони допомагають долати страх, уникати шоку, особливо в ситуаціях масової комунікації. Вони також захищають мовця від необхідності брати на себе моральну відповідальність за сказане. Саме тому в офіційних заявах часто можна натрапити на завуальовані конструкції, які змінюють акценти і

зміщують вектор уваги з суб'єкта дії на саму дію: замість «ми атакували» – «було завдано удару» [31, с. 1].

Художні тексти, звертаючись до евфемістичної військової лексики, часто використовують її як засіб іронізації або критики. Письменник може цілеспрямовано відтворити офіційний евфемізм, щоб підкреслити розрив між реальністю і тим, як вона представлена у публічному мовленні. Це дає змогу розкривати механізми влади й маніпуляції, що формують суспільне ставлення до війни, смерті, агресії.

Сучасні дослідження поділяють військові евфемізми на кілька тематичних груп: вони можуть описувати хід бойових дій, позначати поранення, приховувати негативні вчинки армії, маскувати назви озброєння, торкатися терористичних дій або пом'якшувати опис смерті й поразки [51, с. 84]. Такий розподіл засвідчує широку функціональну присутність евфемізмів у військовій сфері та різні механізми їх реалізації.

Так, евфемізація, навіть виконуючи функцію психологічного або комунікативного полегшення, ніколи не є нейтральною. Вона завжди змінює акценти, формує уявлення про те, що вважається прийнятним чи неприйнятним у соціумі, і в такий спосіб впливає на колективне сприйняття військових подій. У художній літературі евфемізм часто використовується свідомо – не як засіб уникнення, а як елемент авторського висловлювання, що дає змогу показати механізми мовного замовчування та їх наслідки для людини й суспільства.

1.3.3. Експресивне забарвлення термінів. Тематична складність і багатошаровість воєнного дискурсу передбачає не лише чітке термінологічне окреслення понять, а й емоційне, оцінне, часто навіть символічне навантаження, яке терміни здатні нести в різних контекстах. У художніх текстах ця особливість відіграє вирішальну роль: завдяки експресивному потенціалу терміни втрачають свою технічну закритість, перетворюючись на носіїв додаткового смислу, здатних формувати атмосферу, виявляти ставлення автора до зображуваних подій і героїв.

Одним із центральних аспектів цього процесу є наявність емоційно-оцінного компоненту. Деякі терміни спочатку виникали як нейтральні в професійному вжитку, але в результаті частого використання в напружених або травматичних ситуаціях почали сприйматися як забарвлені, навіть коли формально їхнє значення не змінилося. Наприклад, терміни, пов'язані зі знищенням, контролем або примусовими діями, у художніх творах часто набувають негативної конотації, незалежно від контексту їхнього первинного функціонування [13, с. 116].

Ще одним фактором, що формує експресивність військових термінів, є їх походження з жаргонної практики. Військовий жаргон – це не просто набір зручних скорочень чи кодових позначень. Його природа значно складніша, адже йдеться про мовну систему, створену в умовах тиску, дисципліни, ризику й потреби в максимальній економії мовлення. Водночас ця система виконує й соціальні функції – відмежовує «своїх» від «чужих», закріплює ієрархії та підтримує комунікативну злагодженість колективу [13, с. 116].

Своєрідною мовною грою постають одиниці типу «паля» чи «палити», де коротка форма поєднана з внутрішньою метафоричністю. Вони не лише позначають дію, а й передають супровідний емоційний стан – напруження, підозру, передчуття. Цей тип лексики легко мігрує з військового середовища до повсякденного мовлення через масову культуру – фільми, серіали, художню прозу. Така трансформація робить терміни більш знайомими пересічному читачеві, що дозволяє автору не тільки використовувати їх без пояснень, а й естетично грати на впізнаваності [13, с. 116].

Не менш важливою є функція жаргону як маркера ідентичності. У літературному творі, де наратив ведеться від імені військового персонажа, включення жаргонних термінів забезпечує не просто вірогідність мовлення, а й психологічну достовірність образу. Така мова підкреслює характер героя, рівень його досвіду, ступінь залученості в конфлікт. Лінгвістична специфіка в такому разі стає засобом портретного аналізу [41, с. 14].

Крім відображення професійного світу, жаргонна військова лексика здатна впливати на структуру самого художнього твору. Вона задає тон, впливає на темп, ритм мовлення, а також визначає жанрову стилістику. У творах, що торкаються тематики системного насильства, виживання чи травми, жаргон часто слугує не лише засобом передачі змісту, а й маркером замкнутої, жорсткої атмосфери [13, с. 27].

Однак емоційне забарвлення військових термінів не завжди виконує негативну або критичну функцію. У деяких випадках лексеми, що виникли в умовах воєнного досвіду, перетворюються на символи гордості, відваги або солідарності. Такі терміни можуть нести позитивну конотацію, стаючи частиною героїчного наративу. Їх експресивність, у такому разі, не є суто емоційною, а виконує соціально-культурну роль, закріплюючи цінності, важливі для певної спільноти [45].

У художньому тексті, особливо в прозі з використанням внутрішнього монологу або вільного непрямого мовлення, експресивно забарвлені терміни можуть стати голосом внутрішнього «я» героя. Це забезпечує максимальну інтеграцію професійного жаргону в наративну структуру: термінологія перестає бути лише елементом зовнішнього мовлення й починає формувати внутрішній світ персонажа, його роздуми, страхи, сумніви, спогади. Завдяки цьому термін набуває психологічної глибини, перетворюючись із номінативної одиниці на виразник емоційного стану [45].

Окремої уваги заслуговує взаємозв'язок жаргону й соціальних стереотипів. Лексика, що походить із маргінальних субкультур, таких як в'язнична чи кримінальна, часто потрапляє до військового жаргону в умовах призову або мобілізації. Внаслідок цього військове мовлення вбирає в себе елементи опору, непокори, демонстративного нонконформізму, що своєю чергою відображається в літературних текстах, які розкривають тему неформального протистояння системі [12, с. 116].

Різниця між жаргоном і сленгом у цьому контексті не завжди є чіткою. Однак функціональна орієнтація обох типів лексики різна: жаргон здебільшого

обслуговує комунікативні потреби професійної чи соціальної групи, тоді як сленг частіше несе емоційно-експресивну функцію й має відносно вільний характер використання [40]. У художньому тексті обидва реєстри часто переплітаються, створюючи багатоголосе мовне середовище, яке автор використовує залежно від прагматичних цілей.

Отже, експресивне забарвлення військових термінів у художній прозі є результатом складної взаємодії формальних і неформальних факторів. Воно залежить від контексту вживання, характеру персонажів, жанрових особливостей твору, а також від соціальних і культурних кодів, у межах яких формується сприйняття цієї лексики.

РОЗДІЛ II

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

2.1. Основні способи та труднощі перекладу військової лексики

Переклад військової термінології є складною ділянкою практики перекладача, адже від точності вибору відповідника часто залежить адекватність сприйняття тексту та навіть практичний результат його використання. Будь-яка неточність або спотворення значення у цьому контексті можуть мати наслідки, що виходять далеко за межі суто лінгвістичної площини. На відміну від художніх текстів, де допустимі відхилення з метою стилізації, військові документи, команди чи аналітичні матеріали потребують максимальної відповідності оригіналу [29]. Саме тому дослідники постійно звертаються до проблеми методів перекладу та пошуку найбільш оптимальних стратегій.

Одним із провідних підходів до перекладу є функціональний. Він виходить із того, що текст має не лише відтворювати інформаційний зміст, а й виконувати ту ж комунікативну функцію у новій мовній ситуації. Для військових текстів це принципово важливо: наказ чи інструкція повинні сприйматися так само однозначно, як і в мові оригіналу. Наприклад, переклад команди «*stand down*» як «відпочити» може здатися формально вірним, але у військовому контексті вона означає «припинити бойові дії», що є зовсім іншим змістом. Таким чином, функціональний підхід вимагає не буквального відтворення, а досягнення еквівалентного ефекту на адресата [29].

Разом із тим, окремі дослідники вказують, що функціональний підхід не завжди охоплює всі смислові нюанси, особливо коли йдеться про культурні реалії або специфічні терміни [29]. Тому його варто поєднувати з принципом

еквівалентності, який забезпечує передачу не лише функційного призначення тексту, а й точності змісту.

Принцип еквівалентності лежить у центрі наукових дискусій про переклад військової лексики. Згідно з класифікацією Р. Белла, розрізняють повну, часткову та нееквівалентність [35, с. 6]. Для військових документів і команд доцільно прагнути саме повної еквівалентності, оскільки будь-яке відхилення може спотворити значення. Однак на практиці нерідко трапляються ситуації, коли точного відповідника в мові перекладу немає. У таких випадках перекладачеві доводиться обирати між частковою еквівалентністю та додатковими стратегіями (описовий переклад, генералізація чи конкретизація).

На нашу думку, саме поєднання еквівалентності з функціональним підходом дозволяє уникнути двох крайнощів – надмірної буквальності, що руйнує природність перекладу, і надмірної вільності, яка загрожує втратити точність.

Одним із найстаріших способів перекладу спеціальної лексики є транскодування. Воно полягає у фонетичному чи графічному перенесенні іншомовного терміна у мову перекладу. Цей метод використовується, коли в мові перекладу відсутній відповідник. Наприклад, англійський термін «*radar*» у багатьох мовах передається саме транскрибованою формою.

Втім, транскодування несе у собі низку небезпек. По-перше, воно часто створює «фальшивих друзів перекладача», коли слово зовні подібне до іншого знайомого терміна, але має зовсім інше значення [1, с. 126]. По-друге, надмірне використання транскодування у військових текстах може перевантажити текст чужорідними елементами, що ускладнює сприйняття. Видається доцільним застосовувати його лише тоді, коли жодна інша стратегія не дає задовільного результату.

Іншим поширеним методом є калькування, тобто дослівне відтворення компонентів терміна. У військовій сфері цей метод особливо корисний для складних складених назв. Приміром, «*airborne troops*» можна перекласти як «повітряно-десантні війська».

Проте калькування має й очевидні обмеження. Іноді буквальний переклад створює штучні чи навіть смішні конструкції. Прикладом є термін «*blueprint*», який дослівно як «синій друк» втрачає свій зміст як «план» або «проект» [1, с. 126]. Тому калькування вимагає від перекладача високого рівня критичного мислення й обов'язкового урахування мовних норм цільової мови.

У випадках, коли ні транскодування, ні калькування не забезпечують належного результату, застосовується описовий переклад. Він передбачає пояснення значення терміна, часто у розгорнутій формі. Наприклад, англійське «*dog tags*» можна перекласти як «металеві жетони з особистими даними військовослужбовця». Цей варіант передає і форму, і функцію предмета.

Недоліком описового перекладу є його багатослівність [1, с. 127]. У документах, що вимагають лаконічності, це може створювати зайве навантаження. Проте в наукових чи навчальних текстах описовий переклад нерідко є єдиним способом адекватно пояснити зміст терміна.

У перекладі військової лексики часто доводиться коригувати рівень абстрактності понять. Конкретизація передбачає уточнення загальних термінів: слово «*vehicle*» може бути перекладене як «військовий транспорт». Натомість генералізація зменшує рівень специфіки, наприклад, «*armored personnel carrier*» у деяких контекстах може бути передане ширшим «бойова машина» [1, с. 127].

Ці методи допомагають зробити текст зрозумілішим для аудиторії, однак потребують чіткого відчуття балансу між точністю та доступністю. На практиці перекладач часто змушений вибирати між вузькою точністю та ширшим, але зрозумілішим відповідником.

Військова лексика часто включає терміни, що відображають соціальну організацію суспільства, політичні інститути, релігійні практики чи культурні особливості. Як зазначав П. Ньюмарк, саме такі реалії є найскладнішими для перекладу [50, с. 99].

Прикладом може бути переклад назв звань або історичних термінів. Наприклад, британське «*sergeant major*» не має точного українського

еквівалента, і перекладач змушений або залишати його у транскрибованому вигляді, або шукати наближений аналог, пояснюючи його функції.

Дж. Айтсела виділяє дві базові стратегії – збереження та заміщення [30, с. 61–63]. Збереження передбачає залишення реалії у первісному вигляді або з мінімальною адаптацією. Це дозволяє передати культурний колорит, але іноді створює труднощі для читача. Заміщення, навпаки, орієнтоване на пошук зрозумілого для цільової аудиторії аналога.

У військових текстах вибір між цими стратегіями визначається жанром. У художніх творах можна дозволити собі залишати оригінальні назви, тоді як у статутах чи наказах краще застосовувати адаптовані відповідники, щоб уникнути непорозумінь.

М. Бейкер виокремлює культурну заміну, запозичення та запозичення з поясненням [32, с. 25]. Запозичення особливо доречне у випадках із технічними термінами, які швидко стають міжнародними (наприклад, «*drone*»). Натомість культурна заміна допомагає адаптувати текст до іншої системи, що є корисним у перекладі військових звань чи назв підрозділів.

В. Дейвіс пропонує ширший набір стратегій: додавання, опущення, глобалізація, локалізація та інші [38]. У військовому перекладі часто доводиться вдаватися до додавання, коли потрібно дати пояснення, наприклад: «*Pentagon* (міністерство оборони США)». Опущення застосовується лише тоді, коли термін не несе критичної інформації.

П. Ньюмарк розробив класифікацію, яка включає перенесення, культурний еквівалент, нейтралізацію, парафраз тощо [50, с. 103]. Нейтралізація часто використовується у військовому перекладі, коли потрібно замінити вузький термін ширшим. Наприклад, «*brigade combat team*» може бути нейтралізоване як «військове з'єднання».

Дж. Педерсен, у свою чергу, запропонував семиетапну модель, що включає як прямий переклад, так і узагальнення чи заміну [52, с. 3–9]. Цей підхід зручний тим, що дозволяє перекладачеві обирати стратегію залежно від контексту.

Серед допоміжних стратегій варто виділити додавання та складання. Перше дає можливість зробити текст зрозумілим, навіть якщо він стає довшим. Друге дозволяє комбінувати кілька підходів, наприклад, залишити оригінальне слово та додати пояснення. Пропуск як крайній метод може застосовуватися лише тоді, коли реалія не несе принципового змістового навантаження [36, с. 47].

Отже, переклад військової лексики – це багаторівневий процес, у якому поєднуються різні стратегії: від транскодування до описового перекладу та культурної заміни. Жоден із методів не є універсальним; успіх перекладу залежить від правильного вибору стратегії залежно від контексту, жанру та комунікативної мети тексту.

Власне бачення можна сформулювати так: перекладач військових текстів повинен працювати не лише з мовними формами, а й з культурними кодами, прагнучи досягти максимальної точності та зрозумілості для адресата. Тільки так переклад зможе виконати свою основну функцію – забезпечити ефективну комунікацію у сфері, де ціна помилки може бути надзвичайно високою.

2.2. Аналіз особливостей перекладу військової термінології у романі К. Воннегута «Slaughterhouse-Five»

2.2.1. Особливості використання військової термінології в оригіналі.

Аналізуючи роман К. Воннегута «Slaughterhouse-Five», неможливо оминути той факт, що військова термінологія в оригіналі виступає одним із найвагоміших інструментів створення атмосфери твору. Автор свідомо вводить широкий спектр армійських назв, формулювань і специфічних виразів, щоб максимально наблизити художнє зображення до реалій війни. Проте К. Воннегут не обмежується простим відтворенням військової лексики: він поєднує офіційну, технічну мову із гротесковими або іронічними описами, завдяки чому досягає подвійного ефекту – документальної точності та сатиричного осмислення війни

Система звань і посад у романі демонструє як реальність військової ієрархії, так і її комічне або трагічне спотворення. Використання термінів «*headquarters company*», «*infantry regiment*», «*chaplain's assistant*», «*captain*», «*major*», «*Lieutenant General*», «*Air Marshal*», «*corporal*» відтворює точну структуру армії, показуючи бюрократизованість війська та одночасно – його людську недосконалість. Воннегут свідомо використовує точні найменування, аби підкреслити відрив офіційної військової мови від індивідуального людського досвіду.

Так, опис присутності головного героя у штабному підрозділі звучить сухо й ділово: «*The letter said that he was needed in the headquarters company of an **infantry regiment** fighting in Luxembourg*» [58]. Тут офіційна термінологія створює враження суворої упорядкованості, хоча фактичний стан війська хаотичний. У той же час письменник іронізує над ролями другорядних учасників війни: «*A **chaplain's assistant** is customarily a figure of fun in the American Army*» [58]. Використання формальної посади для показу маргінальності персонажа підсилює контраст між армійським порядком та індивідуальною незначущістю солдатів.

Зображення вищих чинів подається через розгорнуті титули, які перетворюються на майже сатиричний перелік: «*...Ira C. Eaker, **Lieutenant General**, U.S.A.F., retired, and British **Air Marshal** Sir Robert Saundby, K.C.B., K.B.E., M.C., D.F.C., A.F.C.*» [58]. Надмірність скорочень і аббревіатур створює відчуття відірваності високого командування від реалій війни. Водночас згадка про нижчі ранги має протилежний ефект – вона наближує образ до солдата, виснаженого й знесиленого: «*Their commander was a middle-aged **corporal**—red-eyed, scrawny, tough as dried beef, sick of war*» [58]. У цьому випадку термін *corporal* позначає не лише військовий ранг, а й стає частиною портрета, що передає втому і розпач.

Таким чином, мова звань у романі одночасно виконує інформаційну і стилістичну функцію, відображаючи як структуру війська, так і його деформацію у свідомості учасників.

Терміни, пов'язані з військовими операціями й тактичними діями, використовуються для відтворення атмосфери постійної небезпеки й хаотичності фронтового життя. К. Воннегут вживає точні формулювання на позначення операцій, що підкреслює офіційність військової мови: «*The Germans and the dog were engaged in a **military operation** with the object of keeping the highway clear. It is called '**mopping up**'*» [58]. Тут використання спеціального терміна *mopping up* показує механічність військових дій, позбавлених індивідуального виміру.

Назви відомих битв фіксують історичний контекст і надають тексту документального характеру: «*When Billy joined the regiment, it was in the process of being destroyed by the Germans in the famous **Battle of the Bulge***» [58]. Цей термін не потребує пояснень для читача, адже закріплений у світовій історії, але в романі він набуває додаткового відтінку – показує випадковість участі Біллі в катастрофі.

У зображенні навчань К. К. Воннегут демонструє формалізованість військової машини: «*There were **umpires** everywhere, men who said who was winning or losing the theoretical battle, who was alive and who was dead*» [58]. Сам термін *umpires*, запозичений із мови спорту, створює відчуття ігрової природи війни, де навіть життя і смерть піддаються умовній оцінці. Подібний ефект мають й інші формули: «*The congregation had been theoretically spotted from the air by a theoretical enemy*» [58]. Тут офіційна мова маневрів звучить відчужено й абсурдно.

Команди й накази часто передаються у формі коротких реплік: «*'**Halt,**' said a guard*» [58]. У такому випадку військовий термін виступає не просто словом-наказом, а вербальною дією, що впливає на долю персонажів. Інший приклад – «*And the Germans told everybody else to form in **ranks** of five, with Billy as their pivot*» [58]. Використання слова **ranks** підкреслює механізованість дій, де люди перетворюються на елементи військового порядку.

Роман рясніє назвами зброї та техніки, які виконують дві функції: з одного боку, вони передають конкретні реалії війни, з іншого – стають

символами смерті й абсурдності. Часто зброя описується без прикрас, лише констатацією: «*They had **rifles***» [58]. Мінімалізм цієї фрази створює ефект сухої констатації факту, позбавленого емоцій, але водночас нагадує про постійну присутність смерті.

Більш детальні описи зброї показують небезпечну конкретність: «*Next came the **antitank gunner**, clumsy and dense, warning Germans away with a **Colt .45 automatic** in one hand and a **trench knife** in the other*» [58]. У цій цитаті використання конкретних назв зброї додає тексту фактичної точності, тоді як гротескність сцени розкриває абсурдність поєднання.

Особливого ефекту набувають згадки важкої техніки: «*It was a **Tiger tank** with an **88-millimeter snout** that would blow you away forever*» [58]. Тут деталь *88-millimeter* підкреслює нищівну силу зброї, яка водночас описується майже іронічно – через образ «хобота».

Використання історичних артефактів зброї підкреслює хаотичність війни: «*He was armed with an incredibly heavy **musket**, a single-shot museum piece with an octagonal barrel and a smooth bore*» [58]. Це показує, як випадковість і недоречність проникають навіть у військову дисципліну.

Не менш промовистим є опис штика: «*He had fixed his **bayonet**. It was like a long knitting needle. It had no blood gutters*» [58]. Тут технічний термін **bayonet** поєднується з побутовою метафорою «в'язальної спиці», що підкреслює безглуздість поєднання війни й мирного життя.

Згадка про фототехніку у військовому контексті підкреслює присутність пропаганди: «*There was a photographer present, a German war correspondent with a **Leica***» [58]. У цьому випадку бренд камери виконує функцію маркера документальності, але в іронічному контексті.

Окрема група військових термінів у романі стосується полону, таборів і процедур, пов'язаних з утриманням військовополонених. Тут автор навмисне поєднує офіційну, сувору мову військової бюрократії з буденними та навіть гротесковими подробицями. Внаслідок цього виникає ефект зіткнення жорсткої дисципліни з нелюдськими умовами, які доводиться переживати солдатам.

Використання слів на позначення простору, де утримували полонених, показує дегуманізацію процесу: «*They were herded into a **prison railroad yard***» [58]. Термін *prison railroad yard* набуває символічного значення, адже поєднує сферу транспорту й ув'язнення, натякаючи на втрату свободи руху і водночас на перетворення людей на «вантаж».

У подальших описах табору чітко з'являється формулювання, яке підкреслює офіційність: «*Now it was going to serve as a home away from home for one hundred American **prisoners of war***» [58]. Фраза *prisoners of war* є усталеною юридичною категорією, але в художньому контексті вона звучить майже іронічно через додаткове означення «home away from home», яке фактично приховує реальність тяжких умов.

Не менш важливими є сцени реєстрації полонених, які передають формалізованість військової адміністрації. Воннегут описує облік: «*A **corporal** with only one arm and one eye wrote the name and **serial number** of each prisoner in a big, red **ledger***» [58]. Тут повторюваність термінів (*corporal*, *serial number*, *ledger*) створює атмосферу бюрократичного порядку, що існує незалежно від людської трагедії.

Ідентифікація солдатів через жетони також має символічне навантаження: «*When Billy Pilgrim's name was inscribed in the ledger of the prison camp, he was given a number, too, and an iron **dogtag** in which that number was stamped*» [58]. Використання слова *dogtag* підкреслює механічність процедури: особистість редукується до металевого знака. Подібна думка підсилюється й далі: «*In case Billy died, which he didn't, half the **tag** would mark his body and half would mark his grave*» [58]. Мова військових процедур тут фіксує не життя, а спосіб поводження зі смертю.

Драматичним підтвердженням цього стає опис страти Дербі: «*After poor Edgar Derby, the high school teacher, was shot in Dresden later on, a doctor pronounced him dead and snapped his **dogtag** in two*» [58]. Військова термінологія тут служить свідченням офіційного завершення життя, редукованого до облікової дії.

Зрештою, навіть звістка для родин передається крізь мову організацій: «*In two days' time now their families would learn from the **International Red Cross** that they were alive*» [58]. Вживання назви інституції – *International Red Cross* – додає сцени легітимності, проте приховує за собою довгий ланцюг страждань.

Лексика, пов'язана з авіацією, у романі становить окремий пласт, оскільки саме бомбардування Дрездена є центральною історичною подією твору. Тут письменник використовує точні військові формулювання для передачі масштабу трагедії, але водночас застосовує іронічно-офіційний тон, що підкреслює відстороненість мови від реального жаху.

Особливо показовими є оцінки масштабів втрат: «*I deeply regret that British and U.S. **bombers** killed 135,000 people in the attack on Dresden...*» [58]. Слово *bombers* у поєднанні з цифрою стає маркером безособової статистики, яка знеособлює трагедію. Подібний ефект спостерігається у фразі: «*That the **bombing** of Dresden was a great tragedy none can deny*» [58]. Формулювання *bombing* позначає подію технічно, але за ним приховується масове знищення мирних мешканців.

Використання терміна *air bombardment* ще більше підкреслює відстороненість: «*...the appalling destructive power of **air bombardment** in the spring of 1945*» [58]. Тут термін позбавлений емоцій, але контекст додає йому моторошного значення. Так само звучить і згадка про *conventional weapons*: «*...the fate of Dresden, where 135,000 people died as the result of an **air attack** with **conventional weapons***» [58]. Застосування холодних формулювань створює парадокс – офіційна мова замовчує масштаб гуманітарної катастрофи.

Особливе місце займає опис різних типів бомб: «*On the night of March 9th, 1945, an **air attack** on Tokyo by American heavy **bombers**, using **incendiary** and **high explosive bombs**, caused the death of 83,793 people*» [58]. Словосполучення *incendiary bombs* та *high explosive bombs* передають точність військової термінології, але в художньому контексті підкреслюють жахливу «технічність» масового вбивства.

Окрему роль відіграють терміни, пов'язані з тривогами: «*The air-raid sirens of Dresden howled mournfully*» [58]; «*Sirens went off every day, screamed like hell, and people went down into cellars and listened to radios there*» [58]. Вони створюють атмосферу постійного очікування загибелі, а слово *sirens* виступає як технічний сигнал і водночас як символ тривоги.

Додаткову вагу має поєднання описів зображення буденних дій полонених та неминучості катастрофи: «*They washed windows and swept floors and cleaned lavatories and put jars into boxes and sealed cardboard boxes in a factory that made malt syrup*» [58]. Використання побутової лексики поруч із військовими термінами підкреслює трагічний контраст між мирною працею та майбутнім нищенням.

Отже, мова авіації в романі створює ефект документальності, проте паралельно підкреслює абсурдність ситуації, коли жахливі злочини описуються через технічні й офіційні формулювання.

Ще однією групою термінів є лексика, пов'язана з військовим правом і покараннями. Через неї К. Воннегут показує жорстокість системи, яка безжально реагує на дрібні порушення дисципліни.

Смерть Дербі описується через юридично-бюрократичну лексику: «*Somewhere in there the poor old high school teacher, Edgar Derby, was caught with a teapot he had taken from the catacombs. He was arrested for **plundering**. He was tried and **shot***» [58]. Термін *plundering* формально позначає злочин, однак у даному випадку – це лише привід для страти.

Аналогічний опис містить слово *firing squad*: «*...and then this one American foot soldier is arrested in the ruins for taking a teapot. And he's given a regular trial, and then he's shot by a **firing squad***» [58]. У цьому випадку термін позначає процедуру страти, але завдяки художньому контексту стає символом безглуздої жорстокості.

Таким чином, юридична термінологія у романі виконує не лише номінативну функцію, але й підкреслює трагізм ситуацій, де слова *plundering* чи *firing squad* перетворюють людське життя на предмет формальної процедури.

У фінальних розділах військова лексика фіксує момент закінчення війни й процеси обміну полоненими. Тут мова використовується максимально офіційно й сухо, ніби підкреслюючи формальний характер подій, що для учасників мають доленосне значення.

Так, опис обміну подається через образ строю: «*We were formed in **ranks**, with Russian soldiers guarding us—Englishmen, Americans, Dutchmen, Belgians, Frenchmen, Canadians, South Africans, New Zealanders, Australians, thousands of us about to stop being **prisoners of war***» [58]. Використання слів *ranks* та *prisoners of war* підкреслює безособовість маси людей, яка сприймається не як індивідууми, а як військова одиниця.

Процедура обміну фіксується короткою формулою: «*An **exchange** was made there in the rain—one for one*» [58]. Лаконічність та точність цього вислову ще раз показує, як військова мова редукує людські долі до арифметичної дії.

Фраза «*The Second World War in Europe was **over***» [58] є прикладом використання історичної формули. Тут немає художньої надмірності: слово *over* звучить майже як протокол, що завершує офіційний документ.

Важливою частиною є використання військово-політичної та ідеологічної лексики. Вона демонструє, як війна стає полем пропаганди, де мова служить інструментом маніпуляції.

Яскравим прикладом є опис пов'язки: «*He had a broad **armband** which was red, with a blue **swastika** in a circle of white*» [58]. Символи, позначені точними термінами, стають частиною пропагандистського апарату.

Вербування до «Вільного корпусу» супроводжується конкретними стимулами: «*Campbell offered the Americans food now, steaks and mashed potatoes and gravy and mince pie, if they would join the **Free Corps***» [58]. Тут словосполучення *Free Corps* несе ідеологічне навантаження, позначаючи структуру, створену для співпраці з ворогом.

У промові Кемпбелла використовуються кольорові символи: «*'**Blue** is for the American sky,' Campbell was saying. '**White** is for the race that pioneered the continent... **Red** is for the blood of American patriots which was shed so gladly in*

years gone by» [58]. Використання трьох кольорових термінів (*blue, white, red*) створює ідеологічну схему, де кольори перетворюються на засоби маніпуляції.

Таким чином, ідеологічна термінологія у романі функціонує як показник того, як мова здатна не лише описувати військову дійсність, а й формувати світоглядну картину, виправдовуючи насильство.

Так, у романі «Slaughterhouse-Five» військова термінологія набуває значення, що виходить далеко за межі її номінативної ролі. Вона не лише фіксує реалії Другої світової війни, а й трансформується у художній засіб, який дозволяє авторові розкрити абсурдність, жорстокість і нелюдність воєнної дійсності. Точні назви рангів і підрозділів демонструють бюрократичну структуру війська, тактичні терміни підкреслюють механічність бойових дій, а описи озброєння й техніки набувають символічного звучання. Авіаційні та юридичні формулювання розкривають масштаби трагедій і формалізм воєнної системи, тоді як ідеологічна мова виявляє маніпулятивний потенціал пропаганди.

2.2.2. Перекладацькі рішення у передачі військової лексики в українському перекладі. Дослідження перекладацьких стратегій у відтворенні військової термінології у романі К. Воннегута дозволяє побачити, наскільки уважно й системно перекладач працював із цим пластом лексики. Військова мова в оригіналі функціонує як технічний код, який одночасно документує і формалізує події, а також як художній засіб, що створює відчуття абсурду та відстороненості. Перед перекладачем постала складність: зберегти точність і зрозумілість термінів, не втративши при цьому стилістичної подвійності – документальної точності та іронічного забарвлення. Для цього було застосовано низку стратегій: калькування, транскодування, описовий переклад, конкретизацію, генералізацію та заміщення. Кожна з них використовується залежно від того, наскільки усталеними є відповідники в українській військовій термінології, і яку функцію виконує слово в художньому контексті.

Одним із найчастіше використаних способів є калькування, особливо тоді, коли в українській мові існує усталений термінологічний еквівалент. Це

дозволяє зберегти не лише фактичну точність, а й історичну реалію. Так, англійський вираз «*When I got home from the **Second World War** twenty-three years ago*» [58] передано як «Коли двадцять три роки тому я повернувся з **Другої світової війни**» [4]. Тут калькування повністю виправдане, адже назва історичної події є закріпленою у вітчизняному науковому та публіцистичному дискурсі. Подібно і в реченні «*We had been **privates** in the war, **infantry scouts***» [58] переклад подає «На війні ми були **рядовими ніхотинцями розвідниками**» [4]. У даному випадку поєднано калькування зі словотвірною адаптацією: терміни *privates* та *infantry scouts* перетворюються на нормативні військові відповідники.

Ця стратегія застосована і для інституційних назв, що мають закріплений переклад. Наприклад, «*I wrote the **Air Force** back then, asking for details about the **raid** on Dresden...*» [58] трансформовано у «Саме тоді я написав листа до штабу **Військово Повітряних сил** із проханням надіслати мені детальнішу інформацію про те **бомбардування Дрездена...**» [4]. Тут калькування забезпечує і точність, і впізнаваність: терміни *Air Force* та *raid* є фіксованими одиницями у військовій історії. Аналогічно працює переклад «*It wasn't a famous **air raid** back then in America*» [58] – «Тоді це **бомбардування** в Америці було ще маловідоме» [4].

У багатьох випадках калькування використано з мінімальними синтаксичними змінами, щоб уникнути штучності. Наприклад, англійське «*We were formed in **ranks***» [58] відтворено як «...наказали нам вишикуватися в **лави**» [4]. Перекладач обрав слово лави, яке в українській традиції є типовим для військового контексту шикування. Те ж саме простежується у «*The guards told the Americans to form in **ranks of four***» [58] – «**Охоронці наказали американцям вишикуватися в шеренгу по чотири**» [4]. Такий підхід демонструє не лише буквальне відтворення структури, але й орієнтацію на нормативність у мові цільової культури.

Інколи калькування застосовується до військових нагород та символіки, де важливо зберегти культурну впізнаваність. Наприклад, «*He was decorated*

*with a **Purple Heart** and a **Silver Star** and a **Bronze Star** with two clusters» [58] перекладено як «На його грудях були бойові ордени «Багряне серце», «Срібна зірка» та «Бронзова зірка» з двома смугами» [4]. Тут калькування дає можливість зберегти офіційність нагороди, уникаючи довгих описових пояснень. Подібна стратегія використана і для назв військових формувань: «*He was wearing the uniform of the famous **Green Berets***» [58] – «...у формі славетних «зелених беретів»» [4].*

Проте не завжди калькування є достатнім. Коли англійський термін відсутній у словниковій традиції української мови або вимагає культурного пояснення, перекладач вдається до транскодування. Прикладом є згадка німецького роду військ: «*It was a **Luftwaffe ceremonial saber***» [58], відтворене як «То була парадна зброя офіцера Люфтваффе» [4]. Транскрибоване слово Люфтваффе зберігає іноземний колорит і водночас забезпечує впізнаваність терміна. Аналогічно подано й німецькі ракетні проєкти: «*the Germans got the **V-1's and V-2's** late and in limited quantities*» [58] – «...німці так пізно змогли побудувати ракети «**фау 1**» і «**фау 2**»» [4]. Використання транскрибованих назв в українській військово-історичній традиції є цілком усталеним.

До транскодування також відносимо відтворення слів, що позначають явища побутового чи технічного характеру в армії. У реченні «*...and he gave them soup and **ersatz coffee** and a little beer*» [58] переклад звучить як «...нагодував їх супом, **ерзац кавою** і дав трохи пива» [4]. Тут іноземне слово ерзац, хоч і має кальковане значення «сурогат», збережене в транскрипції для передачі культурного відтінку та специфіки епохи.

Описовий переклад у романі використано для тих випадків, коли буквальна передача не може забезпечити зрозумілість чи стилістичну адекватність. Так, англійське «*The Americans and their guards and Campbell took shelter in an **echoing meat locker** which was hollowed in living rock under the slaughterhouse*» [58] перетворюється на «Американці, їхня охорона та Кемпбелл спустилися в лунке бомбосховище, яке являло собою видовбаний у скелі льох, де тримали туші» [4]. Тут meat locker буквально означає «м'ясний льох», але

перекладач обирає описову конструкцію бомбосховище, щоб наголосити на функціональній ролі приміщення у контексті бомбардувань.

Описовий прийом також спостерігається у перекладі термінів, пов'язаних із новими видами озброєнь. У вислові «*it predicted the widespread use of **burning jellied gasoline** on human beings*» [58] український переклад подає «...у ній автор уже тоді передбачив широке використання **напалму (горючого желеподібного нафтопродукту)** на людях» [4]. Додане пояснення дозволяє українському читачеві зрозуміти значення терміна, який у момент написання роману ще не був загальновідомим у слов'янських мовах.

Ще однією поширеною стратегією є конкретизація. Вона використовується тоді, коли в англійському тексті стоїть більш загальний термін, тоді як українська традиція тяжіє до точнішої військової номінації. Наприклад, «*His **shoulder patch** was a silhouette of Abraham Lincoln's profile*» [58] – «На плечі в нього був **шеврон** профіль Авраама Лінкольна» [4]. Конкретизація робить термін більш точним і наближеним до сучасної військової лексики. Подібним чином перекладено й «*He had a tremendous **cavalry pistol** in his belt*» [58] – «За паском у Біллі стирчав здоровенний **кавалерійський пістолет**» [4].

Генералізація, навпаки, застосовується тоді, коли буквальний відповідник був би занадто вузьким або надмірно технічним. Наприклад, у реченні «*The planes sprayed them with **machine-gun bullets***» [58] переклад звучить як «Літаки дружно хвисьнули по них зі своїх кулеметів» [4]. Тут деталь bullets згорнуто, оскільки для українського тексту достатньо загального позначення кулеметного вогню. Генералізація допомагає уникнути надмірної деталізації, яка могла б порушити ритм оповіді.

Важливим рішенням є заміщення, коли перекладач обирає термін чи вираз, що природніше звучить в українському контексті. Це добре видно на прикладі «*He had a broad **armband** which was red, with a blue swastika*» [58] – «Він також мав **широку нарукавну пов'язку** червоного кольору, на якій... була синя свастика» [4]. Слово нарукавна пов'язка є усталеним у військовій лексиці,

тоді як буквальний варіант «пов'язка на руку» виглядав би стилістично слабшим.

Заміщення застосовано і при передачі терміна *air attack*. У фразі «*On the night of March 9th, 1945, an **air attack** on Tokyo by American heavy bombers...*» [58] український переклад подає «...американські важкі бомбардувальники **під час рейду на Токіо...**» [4]. Використання слова рейд природніше для військової традиції української мови і відтворює значення в більш лаконічній формі.

Так, перекладач послідовно комбінує різні стратегії, орієнтуючись як на змістовий аспект, так і на культурно-історичний контекст. Там, де існує усталений термін (наприклад, Друга світова війна, бомбардування, військовополонені), обирається калькування. У випадках із власними назвами чи культурними реаліями (як Люфтваффе, V-2, ерзац кава) – транскодування. Коли потрібне пояснення чи акцент на функції, застосовується описовий переклад. Уточнення забезпечується конкретизацією (як шеврон, кавалерійський пістолет), тоді як генералізація дозволяє уникати надмірної деталізації. Заміщення ж використовується там, де українська мова має власний традиційний термінологічний варіант (як нарукавна пов'язка, рейд).

Завдяки цьому переклад «*Slaughterhouse-Five*» зберігає точність військової термінології й водночас звучить природно для українського читача. Стратегічне поєднання калькування, транскодування, опису, конкретизації та генералізації дозволяє передати не лише зміст, а й стилістичне багатство оригіналу, де мова війни постає як поєднання сухої технічності й гротескової відстороненості. У результаті переклад не тільки відтворює лексичний шар, а й підтримує авторську іронію та критичне ставлення до війни, яке є наскрізною ідеєю роману.

Передача військової термінології у перекладі роману К. Воннегута вимагає постійного балансування між буквальним відтворенням і функційним пристосуванням. Перекладач мусив забезпечити точність історичних і військових понять, водночас роблячи їх природними для українського читача. Особливо показовою є стратегія заміщення, що застосовується там, де

буквальний переклад не відповідав би усталеним нормам військової мови, або ж де потрібно було надати вислову виразності й стилістичної доречності.

Заміщення часто використовується для позначення форм покарання чи смерті у військових обставинах. Так, у фразі «*One guy I knew really was **shot** in Dresden for taking a teapot that wasn't his*» [58] переклад подає «Одного мого знайомого й справді **розстріляли** в Дрездені за те, що він підібрав чужий чайник» [4]. Англійське *shot* у буквальному сенсі означає лише «підстрелений», однак в українському контексті нормативним відповідником для офіційної військової страти є розстріляти. Подібний вибір підкреслює юридично-бюрократичний характер дії, що відповідає реаліям воєнного часу. Такий самий підхід спостерігаємо у вислові «*I think the climax of the book will be the **execution** of poor old Edgar Derby, 'I said*» [58], що в перекладі відтворюється як «'Я думаю, сказав я йому, що кульмінацією книжки має бути **розстріл** бідолахи Едгара Дербі'» [4]. Тут термін *execution* замінено нормативним словом розстріл, яке в українському дискурсі означає найтиповіший вид страти у військових умовах.

Подібна практика заміщення застосовується й у випадках, коли йдеться про юридичні чи адміністративні класифікації. Англійський вислів «*the information was **top secret** still*» [58] у перекладі набуває форми «...ця інформація все ще залишається **державною таємницею**» [4]. У даному випадку буквально «цілковито таємна» виглядало б неприродно в українській офіційній термінології, тоді як нормативний термін державна таємниця передає точний статус інформації. Завдяки такій адаптації переклад звучить не лише природно, але й відповідає національним правовим і мовним нормам.

Часто заміщення пов'язане з адаптацією військових ідіом. В англійському тексті «*The Germans and the dog were engaged in a military operation ... It is called '**mopping up**'*» [58] перекладач відтворює це як «...Ці німці і їхній собака здійснювали військову операцію... Цей термін звучав так: '**тотальна зачистка**'» [4]. Ідіома *mopping up* буквально означає «зачищати», але у військовій лексиці українською найбільш уживаним є словосполучення

тотальна зачистка. Завдяки такому рішенню передається не лише сенс операції, але й її характер, зрозумілий для цільової аудиторії.

У перекладі назв битв та операцій також спостерігаємо заміну буквальних формулювань на усталені історичні відповідники. У вислові «...*in the famous Battle of the Bulge*» [58] український варіант звучить як «...у ході славетної *битви за Арденн*» [4]. Літеральне «битва за виступ» було б неприйнятним для історичного контексту, адже українська традиція закріпила саме формулу битва за Арденн. Завдяки цьому переклад вбудовується у вже відомий читачеві історичний дискурс.

Особливу увагу перекладач приділяє військовій техніці. Так, «...*showing where the National Guard tanks and half-tracks had been*» [58] передано як «...попущені танками і *БТР ами*, на яких національна гвардія...» [4]. Англійський термін *half-tracks* буквально означає «напівгусеничні машини», однак для української військової мови природніше використати скорочення *БТР*, що одразу впізнаване і зрозуміле. Це свідчить про прагнення перекладача орієнтуватися не на буквальний опис, а на сучасну інституційну норму.

Заміщення особливо часто з'являється у випадках, де англійська мова вживає загальні формули, а українська вимагає уточнення або стилістичного наближення. У реченні «*He was a chaplain's assistant in the war. A chaplain's assistant is customarily a figure of fun in the American Army*» [58] український переклад пропонує: «*Біллі тоді був помічником капелана... За традицією все американське військо глузує з цієї посади*» [4]. Тут заміщення виявляється у тому, що конструкція *assistant* перекладається як помічник, а не «асистент», адже другий варіант звучав би книжно і не відтворював би військової специфіки.

У подібний спосіб адаптовано військові звернення та прізвиська. Англійський вислів «*They called them 'Yank,' told them 'Good show,' promised them that 'Jerry was on the run'*» [58] у перекладі звучить як «*Вони плескали американців по плечах, називали їх 'янки', підбадьорювали їх словами 'клас', 'класно', запевняли їх у тому, що 'фріц уже дранає'*» [4]. Тут лексема *Jerry*, який

в англомовній традиції позначає німецького солдата, замінено на фріц – більш звичний для українського вуха стереотипний етнонім. Таке рішення відтворює культурний колорит, водночас не спотворюючи зміст.

Військова топографія і табірна інфраструктура також адаптується за допомогою заміщення. Наприклад, «...in the British *compound*» [58] відтворено як «...у британському *бараці*» [4], а вислів «The only *hospital* in the camp was a six-bed affair» [58] – як «...На весь табір був один *медпункт*, ... і він мав лише шість ліжок» [4]. У першому випадку compound буквально означає «сектор/ділянка», однак слово барак точніше відповідає табірному контексту. У другому *hospital* замінено на медпункт, адже мова йде не про повноцінну лікарню, а про невеликий пункт на кілька ліжок.

Заміщення активно використовується і для передачі техніки бою та форм військової організації. Наприклад, «A grandfather and his grandson were in the *squad*» [58] трансформовано у «У цьому *взводі*, зокрема, був дід із рідним онуком» [4]. Хоча squad буквально перекладається як «відділення», перекладач обрав варіант взвод, більш звичний для української військової ієрархії. Подібний підхід забезпечує зрозумілість навіть для нефахового читача.

Окремо варто зазначити випадки, коли переклад передає функцію приміщення, а не його буквальну назву. В англійському тексті читаємо: «The Americans and their guards and Campbell took shelter in an echoing *meat locker* which was hollowed in living rock under the slaughterhouse» [58]. Український варіант: «Американці, їхня охорона та Кемпбелл спустилися в лунку *бомбосховище*. Воно було розташоване прямо під бойнею і являло собою видовбаний у скелі льох, де тримали туші» [4]. Тут буквальний meat locker замінено на бомбосховище, адже головне для контексту – функція захисту під час бомбардування.

Отже, стратегія заміщення у перекладі «Slaughterhouse-Five» є надзвичайно продуктивною, оскільки дозволяє передати не лише зміст, а й культурну та мовну природність тексту. Усталені терміни на кшталт розстріл, державна таємниця, нарукавна пов'язка, рейд, шеврон чи БТР замінюють

буквальні англійські форми, формуючи український текст, що звучить водночас достовірно й виразно. Завдяки цьому переклад не перетворюється на буквальный коментар, а стає повноцінним художнім текстом, який зберігає і точність військової термінології, і стилістичну відмінність оригіналу.

Іншою з провідних стратегій, що застосовуються при перекладі військової лексики, є конкретизація. Вона дозволяє звужити значення англійського терміна, зробити його точнішим і більш відповідним для українського читача. У більшості випадків це стосується тих слів, які в англійській мові мають надто широке значення й потребують уточнення у перекладі.

Так, англійське «*We had been **privates** in the war, infantry **scouts***» [58] перекладається як «*На війні ми були **рядовими піхотинцями розвідниками***» [4]. У цьому випадку загальний термін *scouts* звужується до піхотні розвідники, що надає військового контексту, без якого вислів в українській мові звучав би неповно. Подібна конкретизація чітко окреслює тип служби та дозволяє українському читачеві уявити реальну функцію солдата.

Конкретизація виявляється й у передачі терміна *war buddy*. У реченні «*I went back there with an old **war buddy**...*» [58] переклад подає: «*...зі своїм **фронтовим другом**...*» [4]. Англійський варіант є значно ширшим і може означати будь-якого товариша по війні. В українському ж контексті словосполучення фронтовий друг не лише точніше, а й відтворює інституційну реальність – безпосереднє перебування на фронті.

Особливого значення конкретизація набуває при описі військовополонених. В англійському тексті «*An **exchange** was made there in the rain—one for one*» [58] перекладається як «*І там під дощем їх обмінювали **солдата на солдата***» [4]. Англійське *exchange* могло б лишитися загальним «обмін», але перекладач уточнює, що йдеться саме про солдатів, підкреслюючи військовий характер процедури.

Інколи конкретизація полягає у введенні додаткового елемента, який відтворює наказову природу військових дій. Так, «*We were formed in **ranks**, with*

Russian soldiers guarding us» [58] трансформовано у «*Нас охороняли російські солдати, і вони **наказали** нам вишикуватися в лави*» [4]. Вставка слова *наказали* відображає примусовий характер команди, на чому наполягав оригінальний контекст.

Подібні прийоми зустрічаються у випадку словосполучення *gone to war*, яке англійською може означати і добровольців, і призваних. В українському ж перекладі читаємо: «...жінки, які замінили **призваних на війну** чоловіків» [4], тоді як оригінал звучить як «...*women who had taken over the jobs of men who'd gone to war*» [58]. Замість буквального «пішли на війну» перекладач звужує значення, підкреслюючи саме примусовість служби.

При конкретизації особливу увагу приділено військовим одиницям і званням. Так, «*The American fliers turned in their uniforms, became high school kids*» [58] стає «**Пілоти й екіпажі бомбардувальників** повернули свої уніформи і стали старшокласниками» [4]. Загальний термін *fliers* звужується до конкретного виду військових – екіпажів бомбардувальників, що відображає історичний контекст Другої світової війни. Те саме відбувається у реченні «*The American Army, however, sends its enlisted men out to fight and die*» [58], яке подано як «...Американська Армія, однак, виряджає своїх **рядових** у перероблені ділові костюми...» [4]. Слово *enlisted* у перекладі не зберігає своєї багатозначності, а чітко передається як рядові.

У табірному контексті конкретизація допомагає відтворити реалії повсякдення. Англійське «*The only hospital in the camp was a six-bed affair*» [58] перекладено як «...На весь табір був один **медпункт**, ... і він мав лише шість ліжок» [4]. Тут вживається термін медпункт, адже *hospital* у даному разі не позначає повноцінну лікарню. Це уточнення робить опис правдоподібним і точним.

Технічні засоби ведення війни також часто уточнюються. Наприклад, «*Next to Lazzaro was poor, doomed old Edgar Derby, with his American and German dog tags displayed like a necklace*» [58] подано як «...з американський та німецький **жето́ни**, що теліпалися, як намисто, на поверх одягу» [4].

Англійське *dog tags* може означати будь-які армійські ідентифікатори, однак перекладач відтворює їх конкретним військовим терміном жетони.

Подібна стратегія спостерігається й у відтворенні військової авіації. Англійське «*Over France a few German **fighter planes** flew at them backwards*» [58] у перекладі стає «...над Францією на них так само хвостами вперед напали німецькі **винищувачі**» [4]. Загальне *fighter planes* трансформується у конкретний вид бойових літаків. Той самий прийом застосовано у реченні «*The **formation** flew backwards over a German city*» [58], де перекладач подає «Далі цей **ескадрон** позадкував у бік Німеччини...» [4]. Лексема *formation* у буквальному сенсі означає «строй», проте ескадрон точніше відповідає уявленню про бойову одиницю в українському контексті.

Конкретизація проявляється і при перекладі військових відзнак та атрибутів. У вислові «*His **shoulder patch** was a silhouette of Abraham Lincoln's profile*» [58] бачимо переклад «На плечі в нього був **шеврон** профіль Авраама Лінкольна...» [4]. Слово *shoulder patch* набуває точного військового відповідника шеврон, що відповідає усталеній практиці в українській армійській лексиці. У цьому ж ряду перебуває «*He had a tremendous **cavalry pistol** in his belt*» [58], яке відтворюється як «За паском у Біллі стирчав здоровенний **кавалерійський пістолет**» [4]. Тут перекладач не обмежується загальним *pistol*, а підкреслює тип зброї, пов'язаний із кавалерією.

Так, конкретизація виступає як засіб точного відтворення військових реалій у перекладі. Завдяки звуженню значення англійських термінів український текст отримує правдивість і виразність, набуває історичної конкретики та зберігає художню достовірність. Цей прийом дозволяє не лише відтворити зміст, але й вписати текст у знайомі українському читачеві військово-культурні коди.

Іншим важливим прийомом є генералізація, яка застосовується у випадках, коли буквально відтворення створило б надмірну деталізацію або порушило стилістику. Вона дозволяє спростити термін, зробити його зрозумілішим і природнішим у контексті.

Наприклад, англійське «*And then he's shot by a **firing squad***» [58] передано як «*І розстрілюють*» [4]. Тут ціла конструкція *firing squad* редукована до дії розстрілюють, без уточнення суб'єкта. Переклад уникнув зайвої формальності, зберігши драматичний ефект. Подібна редукція спостерігається і у фразі «*Derby's body would be filled with holes by a **firing squad** in Dresden*» [58], що в перекладі набуває форми «...За шістдесят вісім днів у Дрездені його **присудять до розстрілу**, і його тіло буде продірявлене кулями» [4].

Генералізація також виявляється у відтворенні військових технічних термінів. Наприклад, «*The bombers opened their **bomb bay doors***» [58] перекладається як «Бомбардувальники повідчиняли свої **люки**» [4]. Спеціалізоване словосполучення спрощене до нейтрального терміна люки, який передає зміст, не перевантажуючи текст деталями.

Подібне спрощення спостерігається у реченні «*He was so old he had a son who was a marine in the Pacific **theater of war***» [58], яке подається як «...його син уже був морським піхотинцем і воював тоді **на Тихому океані**» [4]. Оригінальне *theater of war* відтворювати буквально як «театр воєнних дій» було б надмірним, тому переклад обмежується загальною географічною вказівкою.

Генералізація може стосуватися і табірної лексики. У реченні «*When Billy Pilgrim's name was inscribed in the ledger ... he was given ... an iron **dogtag***» [58] переклад подає: «...йому також було присвоєно номер і видано **жетон**, на якому був проштемпельований цей номер» [4]. Тут *iron dogtag* узагальнюється до жетон, без додаткових ознак «металевий» чи «ідентифікаційний», що виглядало б зайвим.

В окремих випадках генералізація поєднується з опущенням. Англійське «*He made a blue movie with a **firing squad***» [58] у перекладі зводиться до «*Чим це не порнографія?*» [4]. Тут військовий термін зовсім не відтворено, а фраза отримує ширший іронічний відтінок.

Таким чином, генералізація в українському перекладі служить інструментом стилістичного спрощення, що дозволяє уникнути надмірної спеціалізації там, де це не потрібно для художнього сприйняття. У поєднанні з

конкретизацією вона формує цілісну систему перекладацьких рішень, яка забезпечує точність змісту та водночас плавність тексту.

У перекладі військової лексики у романі К. Воннегута «Slaughterhouse-Five» помітне місце займає стратегія транслітерації та транскодування, що дозволяє зберегти автентичне звучання іншомовних назв, звань, моделей зброї та військових структур. Саме завдяки цьому підходу текст українського перекладу не втрачає історичної й культурної достовірності, адже реалії Другої світової війни пов'язані із власними назвами, що стали загальновідомими символами.

Одним із прикладів є відтворення назви німецьких військово-повітряних сил. В оригіналі читаємо: «*I had a ceremonial **Luftwaffe** saber, still do*» [58], що передано як «*Так, у мене була й досі є шабля... кожного офіцера **Люфтваффе***» [4]. Тут *Luftwaffe* не перекладається описово, а передається у вигляді транскрибованої форми, яка вже давно функціонує в українському мовному просторі. Це рішення зберігає історичну точність і водночас надає тексту відчуття документальної достовірності. Подібно передано і власні назви цивільних компаній, що у воєнному наративі набувають символічного значення, як-от у прикладі «*There was a **Lufthansa** plane that was supposed to fly...*» [58] – «*Авіакомпанія 'Люфтганза' мала рейс...*» [4].

Іншою групою є власні імена та прізвища, що також зберігають національний колорит через транслітерацію. У романі постійно згадується персонаж «*Bernard V. **O'Hare***» [58], у перекладі – «*Бернард В. **О'Гар***» [4]. Тут бачимо адаптовану форму, що враховує українські фонетичні можливості та орфографічні норми, водночас зберігаючи індивідуальність персонажа.

Особливо цікавою є практика транскодування назв зброї та військової техніки. Наприклад, у фрагменті «*Next came the antitank gunner ... with a **Colt .45** automatic in one hand*» [58] переклад відтворює: «*...В одній руці він тримав **кольт 45-го калібру**...*» [4]. Усталене запозичення *Colt* дозволяє уникнути описових конструкцій, адже ця марка зброї є символом американського військового арсеналу. Те саме спостерігаємо у випадку з моделлю «*Derringer*

pistol» [58], що перетворюється на «*пістолет компанії 'Дерринджер'*» [4]. Збереження брендової назви забезпечує ефект впізнаваності, важливий для автентичності військової лексики.

Не менш показовим є переклад назв бронетехніки. Так, «*What had been missed was a **Tiger** tank*» [58] відтворено як «...був танк '**Тигр**'...» [4]. Модель «Тигр» – загальновідомий символ німецької військової машини, тому перекладач не шукає аналогів, а транслітерує оригінальну назву. У такий спосіб текст отримує не лише історичну правдивість, а й потрібну атмосферу воєнного наративу.

Стратегія транскодування застосовується і до військових нагород та звань. Наприклад, англійське «...*he was going to put them in for **Bronze Stars***» [58] у перекладі стає «...*представляє всіх їх до бойового ордена 'Бронзова зірка'*» [4]. Вибір такого рішення пояснюється усталеністю форми в українській традиції перекладу військових нагород США. Подібно перекладено й звання: «*Their commander was a middle-aged **corporal***» [58] – «...їхнім командиром був **капрал**, чоловік середнього віку...» [4]; «*A German **major** came in now*» [58] – «Тепер до них зайшов німецький **майор**» [4]; «...*a son who was a **sergeant** in the Green Berets*» [58] – «...його син, **сержант** 'зелених беретів'...» [4]. Застосування транслітераційних форм, які давно функціонують у військовій терміносистемі української мови, робить переклад природним і водночас історично точним.

До цього ж поля належить і відтворення географічних назв. Так, у реченні «*He was an infantry colonel captured at **Dunkirk***» [58] у перекладі подано: «...його взяли в полон ... під **Дюнкерком**» [4]. Передача через транскрипцію дозволяє зберегти відому топонімічну реалію, без якої військова історія Другої світової була б неповною.

Окрему увагу заслуговує німецька адреса табору, яка зберігається без перекладу. У тексті подано: «*Their address was this: '**Schlachthof-fünf**'*» [58], і перекладач залишає: «Ось ця адреса: '**Schlachthof fünf**'» [4], лише пояснюючи, що слово означає «бойня». Збереження оригінальної німецької форми передає автентичність місця й підкреслює історичну конкретику роману.

Транскодування використовують і для термінів сучасних технологій, що фігурують у романі в контексті наукової фантастики. Наприклад, «...*a high-powered laser gun*» [58] передано як «...*лазерна рушниця*» [4]. Використання елемента «лазер-» як іншомовного компонента відповідає науково-технічній традиції української мови.

До цього ж ряду належить і відтворення атрибутики військової культури, як у випадку зі словосполученням «*swagger stick*» [58], яке перекладено як «*офіцерський стек*» [4]. Вибір усталеного запозичення підкреслює специфічність військового середовища.

У випадку німецьких ракет V-1 і V-2 перекладач також зберігає історичні позначення через транскрипцію. Фрагмент «...*the Germans got the V-1's and V-2's late*» [58] у перекладі звучить як «...*німці так пізно змогли побудувати ракети 'фай 1' і 'фай 2'...*» [4]. Збереження історичних позначень робить переклад адекватним і зрозумілим для читача, знайомого з контекстом війни.

Таким чином, застосування транслітерації й транскодування у перекладі «Slaughterhouse-Five» має кілька функцій: збереження історичної достовірності, передача автентичного звучання реалій, інтеграція українського тексту в міжнародний дискурс військової історії. Завдяки цим прийомам український переклад поєднує документальну точність з природністю, дозволяючи читачеві відчувати і дух епохи, і колорит військової культури, не втрачаючи при цьому художньої цілісності твору.

У перекладі роману К. Воннегута «Slaughterhouse-Five» українською стратегія описового перекладу посідає особливе місце у відтворенні військової лексики. Саме завдяки цьому прийому перекладачеві вдається поєднати точність у відтворенні денотативного змісту з необхідною зрозумілістю для українського читача, адже низка англійських термінів є вузькоспеціалізованими або ж відсилають до інституцій та реалій, малозрозумілих без пояснення. Описовий переклад забезпечує не тільки адекватність, а й відновлює прагматичний ефект, закладений автором у вихідному тексті.

Особливо це помітно у випадках, коли англійський текст використовує стислі військові формули чи скорочені інституційні позначення. Так, фраза «*We were formed in **ranks***» [58] була передана як «Нас наказали вишикуватися в **лави**» [4]. Тут вжито описовий дієслівний компонент наказали, який чітко вказує на характер дії, тоді як оригінал обмежується нейтральним пасивом. У такий спосіб переклад не тільки зберігає зміст, а й уточнює військову ситуацію, наближаючи її до звичних українському читачеві уявлень про команди та процес шикування.

Подібним чином функціонує й переклад назви місця утримання військовополонених. В англійському оригіналі читаємо: «*...slaughterhouse where we had been locked up at night as **prisoners of war***» [58]. У перекладі це подано як «...де нас, **військовополонених**, тоді тримали» [4]. Замість буквального калькування звороту застосовано описову формулу табірної дискурсу: «тримати військовополонених». Ця конструкція передає статус осіб і водночас акцентує на умовах несвободи, що в оригіналі лише імплікується.

Описова стратегія використовується і для нейтралізації евфемізмів. Коли автор згадує «*rest camp in France*» [58], український переклад пропонує «...помістили у **спеціальний табір**» [4]. Англійський евфемізм **rest camp** у буквальному перекладі («табір відпочинку») міг би створити двозначність, тоді як описова форма усуває її, пояснюючи справжню функцію цього табору як місця ізоляції.

У випадках, коли йдеться про військові посади або форми служби, описовий переклад допомагає узгодити семантику оригіналу з українською системою уявлень. Наприклад, «*He had been a **lieutenant colonel** in public relations in Baltimore*» [58] у перекладі стає: «Під час війни він був **штабістом у Балтиморі**... і дослужився до підполковника» [4]. Тут описовий еквівалент «штабіст» не тільки пояснює характер його служби, а й запобігає буквальності, яка ускладнила б сприйняття.

Інший приклад показує інституційну адаптацію. В англійському тексті: «*I wrote the **Air Force** back then, asking for details about the **raid** on Dresden...*» [58],

український переклад має: «...написав листа до штабу **Військово Повітряних сил** із проханням надіслати мені детальнішу інформацію про те **бомбардування Дрездена...**» [4]. Описовий варіант розгортає скорочену англійську форму *Air Force*, а також надає усталений український відповідник бомбардування, що розкриває термін *raid* у його військовому значенні.

Ця стратегія є ефективною й тоді, коли у вихідному тексті подано вузькоспеціалізований термін. Наприклад, англійське «*After his **honorable discharge** from the Army in 1945...*» [58] у перекладі стає: «У 1945-му його було з **усіма почеснями демобілізовано**» [4]. Буквальне «почесне звільнення» звучало б неприродно, тоді як описова форма одразу надає зрозумілий нормативний відповідник.

У ряді випадків перекладач уживає описовий переклад для пояснення інституційних чи ідіоматичних явищ. Наприклад, «*An **umpire** appeared. There were umpires everywhere, men who said who was winning or losing the theoretical battle...*» [58] відтворено як «...**потім до них підійшов один із місцевих бейсбольних суддів**, які підробляли на цих вченнях. Цих суддів було приставлено до кожної військової частини, і в їхні обов'язки входило тримати всіх у курсі...» [4]. Тут англійське *umpire*, що має специфічне значення у військових навчаннях, отримує культурно зрозуміле пояснення через паралель із бейсболом.

Так само деталізовано відтворено термін «*emergency furlough*» [58], який передано як «**коротка відпустка додому за родинними обставинами**» [4]. Український переклад додає пояснення «за родинними обставинами», що допомагає відновити соціально значимий аспект такого виду відпустки.

Цікавою є практика описового перекладу для відтворення смертної кари у військовому контексті. Так, «...*death before an American **firing squad** of private Eddie D. Slovik*» [58] у перекладі стає: «...**американці розстріляли свого рядового Еді Д. Словіка**» [4]. Натомість у прикладі з Едгаром Дербі переклад має: «...**бідолаху Едгара Дербі розстрілюватимуть посеред руїн Дрездена**» [4].

У цих випадках термін *firing squad* замінено на описові конструкції, що безпосередньо передають дію, роблячи зміст більш зрозумілим і драматичним.

Особливу функцію виконує описовий переклад у зображенні табірної реальності. Наприклад, «*It was a **delousing station** through which all new prisoners had to pass*» [58] передано як «Білі стояв у **табірному санепідемвузлі**, де всі полонені мали пройти девошизацію» [4]. Тут вузький термін отримує розгорнуте пояснення з описом установи і процедури, що робить текст інформативнішим.

У відтворенні військової техніки описовий переклад іноді замінює технічні назви на розгорнуті описові конструкції. Наприклад, англійське «*Little lumps of lead in copper jackets were crisscrossing the woods...*» [58] стало «Маленькі, **обгорнуті міддю грудки свинцю** шматували лісове повітря» [4]. Замість простого «кулі» переклад розгортає структуру, створюючи яскравішу картину бою.

Не менш виразно описовий переклад працює у випадку з назвами військових будівель. «*The only **hospital** in the camp was a six-bed affair in the British compound itself*» [58] перекладено як «На весь табір був один **медпункт**, який містився в одному з їхніх бараків, і він мав лише шість ліжок» [4]. Тут відбувається не тільки заміна терміна, а й додаткове роз'яснення, яке пояснює функцію й масштаби закладу.

Особливу роль має описовий переклад у зображенні масштабних руйнувань і використання зброї масового ураження. Так, «*...burning jellied gasoline on human beings*» [58] у перекладі стає «...широке використання **напалму (тобто горючого желеподібного нафтопродукту)** на людях» [4]. Додане пояснення дозволяє читачеві зрозуміти специфіку терміна, що для англомовної аудиторії не потребує розшифрування.

Нарешті, описова стратегія використовується і для відтворення складних військово-інституційних титулів. Так, «*He was a **brigadier general in the Air Force Reserve, the official Air Force Historian***» [58] у перекладі звучить: «Рамфурд мав звання **бригадного генерала запасу Військово Повітряних сил**,

штатним істориком Військово Повітряних сил США» [4]. Тут переклад розгортає інформацію в повну форму, уникаючи скорочень і підкреслюючи функції.

Таким чином, описовий переклад військової лексики у «Slaughterhouse-Five» є не лише технікою відтворення смислу, а й способом адаптації тексту до української культурної та мовної традиції. Він дозволяє передати зміст максимально зрозуміло, пояснити малознайомі терміни, відтворити атмосферу війни та табірною побуту, забезпечуючи баланс між документальністю й художньою виразністю. Саме завдяки цьому підходу переклад роману набуває тієї глибини й правдивості, які роблять його доступним широкому українському читачеві, не втрачаючи при цьому ані історичної точності, ані стилістичної цілісності.

Особливо цікавою видається група випадків, де використано комбіновані стратегії. Тут перекладач не обмежується одним прийомом (на кшталт прямої кальки чи заміщення), а застосовує їхнє поєднання. Це дозволяє зберегти змістову точність, водночас адаптуючи вислів до української військової норми. Комбіновані рішення виявляються особливо ефективними у тих випадках, де буквальне відтворення було б штучним або малозрозумілим, тоді як суто описова передача нівелювала б стислу військову форму.

Часто перекладач поєднує калькування з додаванням обов'язкових для українського вуха уточнень. Наприклад, англійське «*We were formed in **ranks**, with Russian soldiers guarding us—Englishmen, Americans...*» [58] трансформується у «*Нас охороняли російські солдати, і вони наказали нам вишикуватися в **лави** англійці, американці...*» [4]. Тут базовий термін *ranks* калькується як лави, але водночас вводиться дієслівний компонент наказали, що відтворює відчуття наказового характеру дії, властивого військовому контексту. Подібне поєднання дозволяє не тільки зберегти структуру, але й підкреслити владно-дисциплінарний аспект ситуації.

Інший приклад демонструє взаємодію заміщення та конкретизації. Англійське «*An exchange was made there in the rain—one for one*» [58] подано як

«*I там під дощем їх обмінювали солдата на солдата*» [4]. Буквальна калька «один за одного» була б граматично прийнятною, але менш яскравою. Натомість переклад розгортає зміст, чітко називаючи учасників обміну – солдатів, тим самим уточнюючи військовий статус і конкретизуючи, про кого йдеться.

Часто комбіновані рішення спрямовані на гармонізацію перекладу з українською військовою фразеологією. В англійському тексті з'являється «*He told us that he was a prisoner of the Americans for a while*» [58], а в перекладі маємо: «...був у полоні в американців» [4]. Тут заміщення з нейтрального «prisoner» до усталеного українського «у полоні» поєднано з нормативною фразеологією, що є типовою для військової мови. У результаті текст звучить природно, не втрачаючи документальної точності.

Подібна ситуація спостерігається у фразі «*And then he's shot by a firing squad*» [58], яка в перекладі стає: «*I розстрілюють*» [4]. Тут перекладач застосовує генералізацію, відкинувши агента («розстрільна команда»), але водночас зберігає суть каральної дії у вигляді дієслова. Це комбінування робить вислів більш динамічним і водночас органічним у межах українського наративу.

У деяких випадках перекладач вдається до транслітерації власних назв і водночас надає описове уточнення, яке унаочнює для читача функціональне призначення реалії. Наприклад, «*I had a ceremonial Luftwaffe saber, still do*» [58] відтворено як «...у мене була й досі є **шабля Люфтваффе**» [4]. Збережено транслітерацію Люфтваффе, що підкреслює автентичність, але додано уточнення «шабля», яке вводить предмет у конкретний матеріальний контекст і пояснює, що йдеться про елемент парадної форми.

Схожий механізм діє і в описах військових подій. В англійському тексті зустрічається «*It wasn't a famous air raid back then in America*» [58], де український переклад подає: «...це бомбардування було ще маловідоме» [4]. Тут бачимо поєднання кальки з одночасною заміною іменника: *raid* збережено у значенні авіаційного удару, проте замінено на більш усталений у нашому військовому дискурсі термін бомбардування.

Важливим є і випадок із соціальним контекстом війни. Оригінальне «*The very toughest... were women who had taken over the jobs of men who'd gone to war*» [58] українською звучить: «...жінки, які замінили **призваних на війну** чоловіків» [4]. Тут бачимо поєднання заміщення й конкретизації: англійське узагальнене *gone to war* перетворено на конкретну реалію призвані, яка чітко вказує на механізм мобілізації.

Звертає на себе увагу і комбіноване рішення у відтворенні образних засобів. Фраза «*I get drunk... with a breath like **mustard gas** and roses*» [58] стала: «...тхнути сумішшю **отруйного газу** з трояндами» [4]. У перекладі застосовано генералізацію, замінивши конкретний *mustard gas* на ширше поняття отруйний газ, проте водночас додано культурну адаптацію, яка робить метафору зрозумілою й емоційно сильнішою для українського читача.

Варто відзначити і поєднання кальки та словотворчої адаптації. У випадку з «*prisoner of war*» [58] переклад пропонує «**військовополонених**» [4]. Тут буквальне калькування термінологічної структури поєднується зі словотворчою компресією, адже англійська розгорнута конструкція передана одним складним іменником. Це забезпечує водночас точність і лаконічність.

Також показовим є приклад «*I have also told them not to work for companies which make **massacre machinery***» [58], відтворений як «...ніколи не працювати на компанії, які виробляють **зброю для масового вбивства**» [4]. Тут комбінуються заміщення та описова конкретизація: технічний термін *machinery* замінено на зброю, а іменникову конструкцію розгорнуто в українську нормативну формулу.

Аналогічна стратегія використана і в описах військових рангів. Наприклад, «*He had been a **lieutenant colonel** in public relations in Baltimore*» [58] відтворено як «...і дослужився до **підполковника**» [4]. Тут бачимо поєднання кальки у передачі рангу та перебудови синтаксису, яка робить речення зрозумілішим і природнішим для української мови.

Не менш важливою є практика калькування інституційних термінів. Так, «*There were... the **Coast Guard** out on Lake Michigan...*» [58] передано як «...і

берегової охорони на озері Мічиган...» [4]. У цьому випадку калькування дозволяє інтегрувати термін у систему української мови без додаткових пояснень, адже словосполучення «берегова охорона» є вже усталеним.

Поєднання калькування, заміщення, конкретизації чи генералізації створює багаторівневий перекладацький механізм, що забезпечує прозорість, стилістичну виразність і наближеність до мовних норм. Саме завдяки цьому роман, перекладений українською, звучить цілісно й переконливо, передаючи не лише фактичну військову лексику, а й увесь драматизм та емоційну силу оригіналу.

Отже, можна стверджувати, що перекладач роману виробив цілісну й водночас гнучку систему роботи з військовою лексикою. Загальний масив (близько двох сотень одиниць) показав різний ступінь інтерференції англomовного джерела та україномовної норми. Найчастіше застосовувалося калькування (27 %), що засвідчує прагнення зберегти семантичну прозорість і відтворити вихідні структурні моделі. Проте друге за обсягом місце посідає заміщення (21 %), яке демонструє орієнтацію на звичні українські функційні аналоги й нормативні колокації військового дискурсу (див. Рис. 2.1).

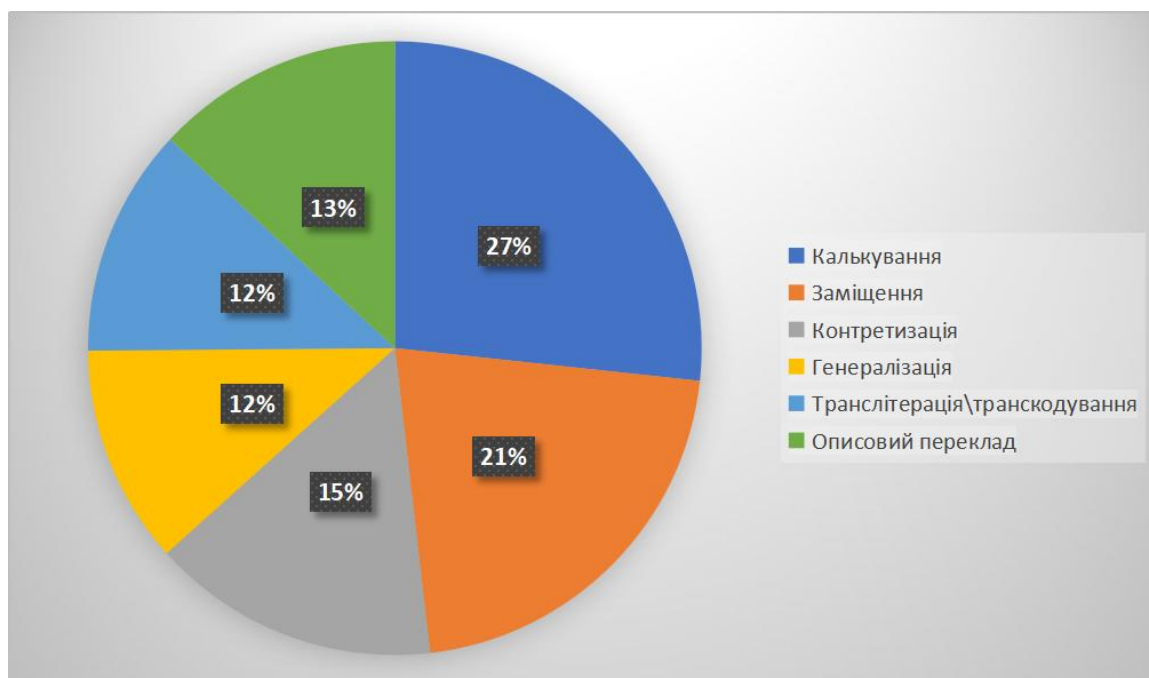

Рисунок 2.1 Трансформації у перекладі роману К. Воннегута «Slaughterhouse-Five»

Конкретизація (15 %) та описовий переклад (13 %) у більшості випадків виконують компенсаторну функцію: вони дозволяють зняти багатозначність і дати чітку інтерпретацію ситуації чи предмета, що у військовому контексті особливо важливо. Генералізація (12 %) та транслітерація/транскодування (12 %) використовуються приблизно однаковою мірою, проте з різними завданнями: перша – для стилістичного згладжування або нейтралізації надмірної деталізації, друга – для збереження власних назв, знакових реалій і культурно значущих елементів.

Зіставлення частотності цих стратегій дає змогу побачити баланс між буквальним відтворенням і адаптацією. Переклад військової термінології у творі поєднує точність і прагнення до природності, уникаючи як надмірної калькованості, так і зайвої вільності. Саме така пропорція дозволяє досягнути ефекту автентичності тексту і водночас забезпечити його зрозумілість для українського читача. У підсумку можна говорити про сформовану перекладацьку стратегію, де кожен прийом має свою функцію в загальному стилістичному і смисловому полі роману.

2.2.3. Вплив перекладу термінології на стилістичне сприйняття тексту читачем. Питання стилістичного ефекту перекладу військової лексики виходить далеко за межі суто лінгвістичного інтересу. Воно визначає, яким чином україномовний читач сприймає текст – як документально реалістичний чи як художньо умовний, як суворий воєнний наратив чи як іронічну оповідь. Вибір конкретної стратегії перекладу здатний змістити акценти: або підсилити драматизм, або знизити його за рахунок нейтралізації термінів, або ж створити відчуття безпосереднього включення у воєнний дискурс.

Однією з найвиразніших тенденцій є схильність перекладу до конкретизації військових термінів. Якщо в англійському оригіналі фраза має ширший характер, то український варіант часто звужує значення, що надає тексту більшої відчутності. Так, у вислові «*We had been privates in the war, infantry scouts*» [58] перекладач подає «*На війні ми були рядовими піхотинцями-розвідниками*» [4]. В англійському тексті *scouts* не уточнено щодо роду військ,

у той час як українське *піхотні розвідники* вбудовує героя у чітку структуру армії. Для читача це означає зміщення фокусу з узагальненого образу на конкретну функцію, що підсилює відчуття достовірності й військової ієрархії.

Подібний ефект створює і відтворення військових інституцій. У реченні «*I wrote the Air Force back then, asking for details about the raid on Dresden*» [58] у перекладі з'являється «Саме тоді я написав листа до штабу Військово Повітряних сил із проханням надіслати мені детальнішу інформацію про те бомбардування Дрездена» [4]. Тут англійське *Air Force* має нейтральний характер, але введення терміна *штаб Військово Повітряних сил* одразу виводить на інституційний рівень, додає офіційності та бюрократичного відтінку. Текст сприймається менш побутово й більше тяжіє до документального дискурсу.

Інколи переклад зсуває стилістику у бік героїзації. У фразі «*but then he joined the famous Green Berets*» [58] український варіант – «...а тоді він записався у славені зелені берети» [4]. Додавання прикметника *славені* робить образ піднесеним, хоча англійський оригінал зберігає суху номінацію. Для читача українського тексту відчутний ефект міфологізації: військовий підрозділ постає як символ мужності, а не як суто структурна одиниця.

В окремих випадках стратегія перекладу навпаки знижує інтенсивність терміна. Так, у вислові «*And then he's shot by a firing squad*» [58] перекладач подає «*І розстрілюють*» [4]. Оригінальне *firing squad* є чітко означеною каральною інституцією, тоді як українське *розстрілюють* перетворює дію на узагальнений акт без конкретизації виконавців. У результаті втрачається відчуття процедури та ритуалізованого покарання, але натомість підсилюється фатальність дії як такої.

Зустрічаються й випадки описового розгортання, що змінюють ритм оповіді. Наприклад, «*And we were flown to a rest camp in France*» [58] перекладено як «А тоді нас літаком переправили до Франції і помістили у спеціальний табір» [4]. Англійський евфемізм *rest camp* натякає на умовність, навіть приховує справжню суть. Український переклад розкриває значення,

називаючи *спеціальний табір*. Це позбавляє текст іронічного присмаку евфемізму й робить його суворішим, виводячи на поверхню прихований зміст. Для читача втрачається можливість сприймати вислів із подвійністю, натомість з'являється пряма інтерпретація.

Інша стратегія, генералізація, працює на протилежний ефект. Наприклад, «*with a breath like mustard gas and roses*» [58] відтворено як «...тхнути сумішню отруйного газу з трояндами» [4]. Специфічне *mustard gas* у перекладі стало загальним *отруйний газ*, що розширює семантику, але зменшує відчуття історичної конкретики. Для українського читача зникає прямий відсил до газових атак Першої світової, натомість з'являється метафора більш універсального отруйного середовища. Це підсилює образність, але послаблює документальний вимір.

Транслітерація й транскодування надають іншого ефекту – вони створюють відчуття іншомовності, зберігають автентичність термінів і, таким чином, занурюють у реалії чужої армії. Так, у вислові «*I had a ceremonial Luftwaffe saber, still do*» [58] збережено «...шабля... Люфтваффе» [4]. Українське Люфтваффе функціонує як маркер автентичності, навіть екзотичності, і викликає у читача відчуття безпосередньої причетності до чужої військової культури. На відміну від кальки, яка робила б текст більш «своїм», тут зберігається відстань, що відповідає авторському задуму показати війну як досвід іншої цивілізації.

Помітний також вплив вибору лексеми на тональність. Наприклад, «*The speaker at the Lions Club meeting was a major in the Marines*» [58] у перекладі стало «На обіді в клубі 'Ліумські леви' виступав майор морської піхоти» [4]. Українське *морська піхота* одразу вказує на конкретний рід військ, що формує у читача образ суворої професії. Англійське *Marines* у сприйнятті американського читача може викликати ширший спектр асоціацій – від престижу до буденності. У перекладі тональність більш військово-офіційна, що підсилює відчуття дисципліни й чинності.

У багатьох випадках відтворення термінів змінює не тільки точність, а й ритм та інтонацію. Так, «*The curbs and sidewalks were crushed in many places, showing where the National Guard tanks and half-tracks had been*» [58] відтворено як «Багато хідників були потрочені танками і БТР-ами, на яких національна гвардія вгамовувала бунтівне населення» [4]. Англійський текст описує сліди техніки, тоді як український переклад розгортає сцену, вказуючи на функцію техніки – вгамовувати бунтівне населення. Додається соціальний вимір, що робить текст більш публіцистичним, підсилює емоційне забарвлення.

Нарешті, варто відзначити випадки, коли описовий переклад вносить додатковий культурний підтекст. У фразі «*An umpire appeared. There were umpires everywhere*» [58] перекладач подає «А потім до них підійшов один із місцевих бейсбольних суддів, які підробляли на цих вченнях...» [4]. Тут англійське *umpire* є терміном воєнних навчань, але переклад адаптує його до знайомої для читача спортивної реалії, пояснюючи роль. Це переводить текст із суто військової площини у змішаний простір іронії, де війна виглядає як гра. Для читача такий прийом змінює саму тональність епізоду – з трагічного на гротесковий.

Таким чином, вплив перекладу військової термінології на стилістичне сприйняття тексту полягає у варіативному балансі між документальністю та художністю. Конкретизація створює ефект точності й реалістичності, генералізація – надає символічного звучання і більш універсального значення, описові рішення додають інтерпретаційних нашарувань, а транслітерація підкреслює автентичність чужої культури. Сукупно це формує особливу стилістичну атмосферу українського перекладу, де війна постає не лише як історичний факт, а як багатовимірний досвід, що водночас документується, інтерпретується й переосмислюється через призму мовних виборів перекладача.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу окреслити комплекс теоретичних і практичних результатів, що безпосередньо відповідають поставленим у вступі завданням.

Розгляд теоретичних засад військової термінології у лінгвістиці дав підстави стверджувати, що ця лексика становить особливий пласт словника, який поєднує точність номінації з потенціалом стилістичного переосмислення. Військова термінологія розвивалася у двох напрямках: з одного боку, як система спеціальних позначень у професійному середовищі, а з іншого – як джерело художньо-образних засобів у літературі. У сучасному мовознавстві військова термінологія розглядається не лише у функціональному аспекті, а й у межах

стилістики, де важливою стає її здатність створювати додатковий емоційний, іронічний чи експресивний ефект. Це подвійне навантаження формує підґрунтя для перекладознавчого аналізу, адже у мові перекладу необхідно відтворити і точність, і стилістичну вагу терміна.

З'ясовано, що контекст істотно впливає на семантичні та стилістичні трансформації військових термінів. У залежності від художнього оточення один і той самий термін може функціонувати як нейтральний опис бойової реальності, як іронічна алюзія або як елемент експресивного забарвлення. У прозі Воннегута військові терміни часто втрачають вузьку технічність і набувають відтінку абсурдності чи сарказму, чим підсилюється критичний пафос твору. Саме контекст виявився ключовим чинником, який зумовлює вибір перекладацького рішення: у певних випадках доречним є буквальне відтворення, в інших – генералізація, опис чи навіть евфемізація. Отже, смислова і стилістична багатоплановість військової лексики безпосередньо залежить від контекстуальних умов її вживання.

Класифікація способів стилістичної адаптації військової термінології в художніх текстах дала змогу виділити низку прийомів, які формують характер сприйняття цієї лексики: метафоризація, евфемізація, експресивне підсилення та іронізація. У художньому дискурсі військові терміни втрачають вузькопрофесійну однозначність і стають багатозначними образними засобами. Саме у такому вигляді вони наближаються до читача, виходять за межі суто військового середовища і стають частиною культурного коду. Для перекладача важливо не лише зберегти первинне значення, але й урахувати додаткові стилістичні функції, які в оригіналі нерідко виступають важливішими за технічну точність.

Аналіз труднощів перекладу військової лексики продемонстрував, що складність полягає насамперед у необхідності поєднати точність із стилістичною відповідністю. В українському перекладі роману простежується використання різних стратегій: калькування (27%), заміщення (21%), конкретизація (15%), генералізація (12%), транслітерація/транскодування (12%),

описовий переклад (13%). Це співвідношення свідчить про прагнення перекладача балансувати між буквальним відтворенням і творчим переосмисленням. Вибір тієї чи іншої стратегії пояснюється не лише лексичними особливостями терміна, але й його місцем у стилістичній структурі тексту. У результаті перекладацькі рішення визначають не тільки точність, а й емоційне забарвлення твору в іншій мовній культурі.

Дослідження особливостей використання військової термінології в оригіналі роману «Slaughterhouse-Five» показало, що ця лексика виконує багатошарові функції. Вона слугує не лише для змалювання воєнних реалій, а й для конструювання абсурдної та іронічної оповіді. У романі спостерігається поєднання вузькоспеціальних позначень (назви зброї, військових підрозділів, дисциплінарних практик) із широким спектром образного їх переосмислення. Така подвійність свідчить, що військова термінологія в художньому тексті не може розглядатися ізольовано, оскільки вона завжди вмонтована у загальну стилістичну тканину твору.

Простеження перекладацьких рішень щодо відтворення військової термінології в українській версії роману дозволило встановити, що кожна стратегія має свої сильні й слабкі сторони. Калькування забезпечує точність і автентичність, проте не завжди передає стилістичний ефект. Заміщення та генералізація полегшують сприйняття, але можуть зменшувати образність. Конкретизація й описовий переклад надають текстові виразності, проте втрачають лаконічність. Транслітерація зберігає інтернаціональний характер термінів, однак інколи ускладнює розуміння для читача. Загалом переклад роману демонструє прагнення до компромісу між точністю та стилістичною адекватністю, що безпосередньо впливає на сприйняття твору українським читачем: оригінальні відтінки іронії та гротеску значною мірою збережені, хоч і відчувається зміна акцентів унаслідок перекладацьких трансформацій.

Окремим завданням стало описання впливу сучасних технологій на зміну військової термінології. Встановлено, що поява нових видів озброєнь та інформаційних стратегій формує цілу низку термінів, які швидко входять не

лише в професійний, а й у масовий дискурс. Такі слова, як «дрон-камікадзе», «гіперзвукова ракета», «енергетична зброя», «спутникове угруповання», набувають символічного звучання і в культурному, і в медійному просторі. Це свідчить про динамічність військової термінології, її здатність адаптуватися до технологічних реалій та водночас змінювати стилістику оповіді. У результаті війна постає не тільки як збройне протистояння, а й як поле технічного змагання, що відображається на мові сучасної культури та журналістики.

Загалом робота довела, що військова термінологія у художньому тексті є багатофункціональним явищем, яке потребує комплексного аналізу. Поєднання точності й стилістичної варіативності робить її переклад особливо складним і водночас показовим для перекладознавчої галузі. Теоретичні результати дослідження можуть бути використані у подальших працях із лексикології та стилістики, а практичні – у викладанні перекладу, підготовці словників і глосаріїв, а також у навчанні перекладачів до роботи з текстами, що поєднують спеціалізовану лексику з художнім стилем. Перспективними видаються подальші дослідження впливу технологічних інновацій на розвиток термінології та аналіз перекладацьких стратегій у різних мовних парах.

CONCLUSIONS

The conducted research allowed for the delineation of a complex of theoretical and practical results that directly correspond to the tasks set out in the introduction.

The examination of the theoretical foundations of military terminology in linguistics provided grounds to assert that this vocabulary constitutes a special layer of the lexicon, combining accuracy of nomination with the potential for stylistic reinterpretation. Military terminology developed in two directions: on the one hand, as a system of special designations within a professional environment, and on the other, as a source of artistic and figurative means in literature. In contemporary linguistics, military terminology is viewed not only in the functional aspect but also within the scope of stylistics, where its ability to create an additional emotional, ironic, or expressive effect becomes important. This dual burden forms the basis for

translation studies analysis, as it is necessary to reproduce both the accuracy and the stylistic weight of the term in the target language.

It was established that context significantly influences the semantic and stylistic transformations of military terms. Depending on the artistic setting, the same term can function as a neutral description of combat reality, as an ironic allusion, or as an element of expressive colouring. In Vonnegut's prose, military terms often lose their narrow technicality and acquire a shade of absurdity or sarcasm, which enhances the critical pathos of the work. The context proved to be the key factor determining the choice of translation solution: in certain cases, literal reproduction is appropriate, in others – generalization, description, or even euphemization. Thus, the semantic and stylistic versatility of military vocabulary directly depends on the contextual conditions of its use.

The classification of methods for stylistic adaptation of military terminology in literary texts allowed for the identification of a number of techniques that shape the character of the perception of this vocabulary: metaphorization, euphemization, expressive reinforcement, and ironization. In artistic discourse, military terms lose their narrowly professional unambiguousness and become polysemantic figurative means. It is in this form that they approach the reader, go beyond the purely military environment, and become part of the cultural code. It is important for the translator not only to preserve the primary meaning but also to take into account the additional stylistic functions, which in the original are often more important than technical accuracy.

The analysis of difficulties in translating military vocabulary demonstrated that the complexity lies primarily in the need to combine accuracy with stylistic correspondence. The Ukrainian translation of the novel reveals the use of various strategies: calque (27%), substitution (21%), concretization (15%), generalization (12%), transliteration/transcoding (12%), and descriptive translation (13%). This ratio indicates the translator's attempt to balance between literal reproduction and creative reinterpretation. The choice of a particular strategy is explained not only by the lexical features of the term but also by its place in the stylistic structure of the text.

As a result, translation decisions determine not only accuracy but also the emotional colouring of the work in another linguistic culture.

The study of the features of using military terminology in the original novel "Slaughterhouse-Five" showed that this vocabulary performs multi-layered functions. It serves not only to depict war realities but also to construct an absurd and ironic narrative. The novel features a combination of narrowly specialized designations (names of weapons, military units, disciplinary practices) with a wide range of their figurative reinterpretation. Such duality indicates that military terminology in a literary text cannot be considered in isolation, as it is always embedded in the general stylistic fabric of the work.

The tracking of translation decisions regarding the reproduction of military terminology in the Ukrainian version of the novel made it possible to establish that each strategy has its strengths and weaknesses. Calque ensures accuracy and authenticity but does not always convey the stylistic effect. Substitution and generalization facilitate perception but may reduce figurativeness. Concretization and descriptive translation give the text expressiveness but lose conciseness. Transliteration preserves the international nature of the terms, but sometimes complicates understanding for the reader.

Overall, the translation of the novel demonstrates a striving for a compromise between accuracy and stylistic adequacy, which directly influences the perception of the work by the Ukrainian reader: the original shades of irony and grotesque are largely preserved, although a shift in emphasis is felt as a result of translation transformations. A separate task was to describe the influence of modern technologies on the change in military terminology. It was established that the emergence of new types of weapons and information strategies forms a whole series of terms that quickly enter not only professional but also mass discourse. Words such as "kamikaze drone," "hypersonic missile," "energy weapon," and "satellite constellation" acquire symbolic resonance in both the cultural and media space. This testifies to the dynamism of military terminology, its ability to adapt to technological realities and simultaneously change the style of the narrative. As a result, war appears

not only as an armed confrontation but also as a field of technical competition, which is reflected in the language of modern culture and journalism. In general, the work proved that military terminology in a literary text is a multifunctional phenomenon that requires comprehensive analysis. The combination of accuracy and stylistic variability makes its translation particularly complex and at the same time indicative for the field of translation studies. The theoretical results of the research can be used in further works on lexicology and stylistics, and the practical results – in teaching translation, preparing dictionaries and glossaries, as well as in training translators to work with texts that combine specialized vocabulary with an artistic style. Further research into the influence of technological innovations on the development of terminology and the analysis of translation strategies in various language pairs seem promising.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абабілова Н. М. Особливості перекладу термінів ураїнською мовою. *Молодий вчений*. 2015. № 2. С. 126–128.
2. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад. Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / ред. В. Т. Бусел. Київ : Перун, 2005. 1728 с.
4. Воннегут К. Бойня номер п'ять.
URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printitzip.php?tid=2571>.
5. Єщенко Т. А. Метафора: від структурного аналізу до функціонально-когнітивного. *Лінгвістичні студії : зб. наук. праць*. № 5. Донецьк : ДонНУ, 1999. С. 276–278.
6. Карабан В. І. Посібник з перекладу англійської наукової та технічної літератури на українську мову. Київ : Політична думка, 1977. 577 с.
7. Кияк Т. Р. Нормалізація термінології: стан, проблеми, перспективи. *Науковий вісник Волинського держ. Ун-ту: Філологічні науки*. №4. 2008. С. 181–185.
8. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. Київ : Фірма ІНК ОС, 2001. 290 с.
9. Колесникова Л. Теоретичні аспекти дослідження метафори. *Лінгвістика*. 2019. Т. 2, № 41. С. 138–149.
10. Корольова Т., Соріч Р., Александрова О. Військовий дискурс та особливості його перекладу. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2021. № 33. С. 368–386.
11. Куш Е. О. Метафоричні номінації іноземців як засоби експлікації упереджень американських політиків. *Нова філологія*. 2013. № 57. С. 45–48
12. Левченко Т. М. Жаргонна лексика у військовій тематиці сучасної української преси. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. Т. 3, № 39. С. 115–118.

13. Левченко Т. М., Юрійчук Н. Д. Соціолектизми в мові сучасних засобів комунікації (на матеріалі кримінального жаргону). *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Т. 1, № 20. С. 25–29.
14. Лучик О. Ю., Петренко О. Д. Метафоричні одиниці англomовної військової термінології. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2021. Т. 32, № 3. С. 175–180. URL: <https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua>.
15. Львова Н. Л. Метафоричні військові терміни англійської мови та їх переклад. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2025. № 71. С. 97–100. URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v71/23.pdf>.
16. Мостевий М. Ю. Лексикологія англійської мови. Харків : Основа, 1993. 255 с.
17. Новатек в Усть-Лузі. Українські дрони вразили один з найбільших газових заводів Росії - BBC News Україна. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/ce3j7l58en7o>.
18. Паллаг К. Мукачево у вогні. Як Росія зруйнувала американський завод Flex - BBC News Україна. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c14g5eyz6y2o>
19. Петренко І. І. Політичний дискурс: зміст, особливості, функції. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія : Філософія. Політологія*. 2010. № 100. С. 54–57.
20. Селіванова О. О. Термін. Полтава : Довкілля-К, 2011. 844 с.
21. Сітко А. В., Отрішко К. А. Способи перекладу військової термінології. *Актуальні питання розвитку філологічних наук у 21 столітті*. 2017. С. 89–94.
22. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому контексті (до створення термінологічної теорії наукового дискурсу). К. : ООО, 2006. 98 с.
23. Стаднік І. О. Лінгвістична відповідність понять «воєнний» дискурс vs «військовий» дискурс. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2016. IV(22). Р. 63–66.

24. Сукаленко Т., Шпетна С. Функціювання військового дискурсу в сучасному комунікативному просторі. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2023. № 1. С. 96–102.
25. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови: навч. посіб. Київ: Знання, 2007. 494 с.
26. Храбан Т. Сучасний український військовий неінституційний дискурс у структурі онлайн-дискурсу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020 № 2. С. 188–193. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/33.215872>.
27. Царьова І. Сучасний воєнний дискурс: процеси неологізації. *Лінгвістика*. 2023. № 2. С. 107–114.
28. Черниш О. Як шпигунський скандал розкрив деталі співпраці України та Польщі у космосі - BBC News Україна. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c39d2lkd47ko>.
29. Янчук С. Я. Особливості перекладу військової документації миротворчих місій ООН та НАТО : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Київ, 2011. 277 с.
30. Aixela J. F. Culture-specific items in translation. *Translation, power, subversion*. 1996. P. 52–76.
31. Allan K. Burrige K. Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language. Cambridge : Cambridge University Press, 2007. 303 p.
32. Baker M. In other Words: a coursebook on translation. New York : Routledge, 1996. Vol. 3. 317 p.
33. Baklazhenko Y., Hnatiuk O. 2022. 178–188. https://ajee-journal.com/upload/attaches/att_1676385740.pdf.
34. Beale J. Ukraine war: Twisted wreckage shows sanctions haven't yet stopped Russia. *BBC Home - Breaking News, World News, US News, Sports, Business, Innovation, Climate, Culture, Travel, Video & Audio*. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/c7075glzp88o>.
35. Bell R. T. Translation and translating: theory and practice. London : Longman Group, 1991. 161 p.

36. Blažytė D., Liubinienė V. Culture-specific items (CSI) and their translation strategies in Martin Lindstrom's Brand sense. *Research journal studies about language*. 2016. Vol. 29, no. 2824. P. 42–57.
37. Chambers, J. Wh. The Oxford companion to American military history. USA : Oxford University Press, 2000. 960 p.
38. Emzir E. Theory and Teaching of Translation. Jakarta: Rajawali Press.
39. Gardner F. The hypersonic missiles race is heating up but the West is behind. *BBC Home - Breaking News, World News, US News, Sports, Business, Innovation, Climate, Culture, Travel, Video & Audio*. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/cgeqj1q8gj4o>.
40. Green J. The vulgar tongue: Green's history of slang. Oxford University Press, 2015.
41. Hanuljak I. The Use of Slang and Jargon in the TV Show Brooklyn Nine-Nine. Osijek : J. J. Strossmayer University of Osijek, 2023. 28 c.
42. Holder R.W. Oxford Dictionary of Euphemisms. New York : Oxford University Press, 2008. 410 p.
43. Horace B., Champney A. A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytical Terms. New York : Longmans, Green and Co, 1958. 594 p.
44. Ivir V. Internationalisms: Marked or unmarked. *Markedness in synchrony and diachrony*. Berlin : De Gruyter Mouton, 1989. P. 139–150.
45. Jayanthi I. G., Suastini N. W., Jayantini I. G. An analysis of slang words in song lyrics. *Teknosastik Jurnal Bahasa & Sastra*. 2022. P. 95–104.
46. Kuna B. Identifikacija eufemizama i njihova tvorba u hrvatskom jeziku. *Fluminensia*. 2007. No. 19. P. 95–113.
47. May D. Euphemisms and the Media. *Fair of Speech. The Uses of Euphemisms*. 1985. P. 122–134.
48. Moller D. Taboos and Social Stigma. URL: <http://www.deathreference.com/Sy-Vi/Taboos-andSocial-Stigma.html>.
49. Munday J. Introducing Translation Studies: Theories and Applications. Beijing : Commercial Publishing House, 2007.

50. Newmark P. A Textbook of Translation. New York : Prentice Hall, 2008. 311 p.
51. Nurkhamitov M. R., Zagladina E. N., Shakhnina I. Z. Special Aspects of Military and Political Euphemisms Usage in Modern English Press. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*. 2019. Vol. 2, no. 8. P. 83–87.
52. Pedersen J. How is culture rendered in subtitles?. *Challenges of Multidimensional Translation: Conference Proceedings*. 2005. P. 1–18.
53. Rawson H. A dictionary of euphemisms and other doubletalk. Being a compilation of linguistic fig leaves and verbal flourishes for artful users of the English language. London & Sydney : Macdonald & Co Ltd, 1983. 463 p.
54. Robins A. Russia complicating end to war, says Zelensky, as Trump pursues peace deal. *BBC Home - Breaking News, World News, US News, Sports, Business, Innovation, Climate, Culture, Travel, Video & Audio*. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/c04rv2p3936o>.
55. Sager J. C. A Practical Course in Terminology Processing. Amsterdam : John Benjamins Publishing, 1990. 264 p.
56. Taugerbeck S. Military Euphemisms in Media Coverage - Euphemisms in special contexts of war reporting. 2013. P. 1–18. URL: https://www.researchgate.net/publication/325284860_Military_Euphemisms_in_Media_Coverage_-_Euphemisms_in_special_contexts_of_war_reporting.
57. Tom Edgington and Nick Eardley. Ukraine in maps: Tracking the war with Russia. *BBC Home - Breaking News, World News, US News, Sports, Business, Innovation, Climate, Culture, Travel, Video & Audio*. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/c0l0k4389g2o>.
- Vonnegut K. Slaughterhouse Five. URL: <https://antilogicalism.com/wp-content/uploads/2018/04/slaughterhouse-five.pdf>.
58. Збірник “ Магістр” номер 45, ст. 55-58. Особливості відтворення військової термінології : стилістичний аспект (на прикладі романів К. ВОННЕ - ГУТА’’Slaughterhouse-Five’’)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця 1

Аналізовані приклади термінів та їх переклад українською мовою

№	Оригінал (EN)	Переклад (UK)	Спосіб перекладу
1.	«When I got home from the Second World War twenty-three years ago,»	«Коли двадцять три роки тому я повернувся з Другої світової війни ,»	калькування; усталена власна назва
2.	«We had been privates in the war, infantry scouts .»	«На війні ми були рядовими піхотинцями-розвідниками .»	калькування + словотвірна адаптація
3.	«I wrote the Air Force back then, asking for details about the raid on Dresden...»	«Саме тоді я написав листа до штабу Військово Повітряних сил із проханням надіслати мені детальнішу інформацію про те бомбардування Дрездена...»	Калькування
4.	«It wasn't a famous air raid back then in America.»	«Тоді це бомбардування в Америці було ще маловідоме.»	Калькування
5.	«The war in Europe had been over for a couple of weeks.»	«Кілька тижнів тому війна в Європі скінчилася.»	Калькування
6.	«We were formed in ranks , with Russian soldiers guarding us—Englishmen, Americans...»	«Нас охороняли російські солдати , і вони наказали нам вишикуватися в лави англійці, американці...»	калькування з синтаксичним пристосуванням
7.	«And on the other side of the field were thousands of Russians and Poles and Yugoslavians and so on guarded by American soldiers .»	«А на іншому кінці того поля були тисячі росіян, поляків, Югославів і так далі, яких охороняли американські солдати .»	Калькування
8.	«The very toughest reporters and writers were women»	«Найкрутішими репортерами та	калькування/нормативний відповідник

	who had taken over the jobs of men who'd gone to war .»	журналістами були жінки, які замінили призованих на війну чоловіків.»	
9.	«We were captured together in the war.»	«І в полон ми також потрапили разом.»	Калькування
10.	«And we were flown to a rest camp in France...»	«А тоді нас літаком переправили до Франції і помістили у спеціальний табір ...»	часткове калькування
11.	«but then he joined the famous Green Berets .»	«...а тоді він записався у славетні зелені берети ...»	Калькування
12.	«A bullet-proof Bible is a Bible small enough to be slipped into a soldier's breast pocket...»	« Куленепробивна Біблія це маленький томик Святого Письма у сталевому окладі...»	Калькування
13.	«The speaker at the Lions Club meeting was a major in the Marines .»	«На обіді в клубі 'Іліумські леви' виступав майор морської піхоти .»	Калькування
14.	«The curbs and sidewalks were crushed in many places, showing where the National Guard tanks and half-tracks had been.»	«Багато хідників були потрошені танками і БТР-ами , на яких національна гвардія вгамовувала бунтівне населення.»	Калькування
15.	«He was needed in the headquarters company of an infantry regiment fighting in Luxembourg.»	«Його було приставлено до штабу піхотного полку , який воював у Люксембурзі.»	Калькування
16.	«It was a collecting point for prisoners of war .»	«Там містився збірний пункт для всіх військовополонених .»	Калькування
17.	«His bandy legs were thrust into golden cavalry boots ...»	«Його кривуваті ноги були встромлені у жовто гарячі кавалерійські чоботи ...»	Калькування
18.	«...to ask Germans questions such as 'Where is your headquarters ?' and 'How many howitzers have you?'»	«...щоб... запитати в німців 'Де розташований ваш штаб ?', 'Скільки ви маєте гаубиць ?'»	Калькування
19.	«In two days' time now their families would learn from the International Red Cross that they were alive.»	«За два дні від цієї миті їхні родини через Міжнародний Червоний Хрест дізнаються про те, що вони живі.»	калькування

20.	«There was barbed wire between them.»	«Між ним і Біллі була відстань в один метр, через який проходив колючий дріт .»	Калькування
21.	«He had expected to become a captain , a company commander , because of his wisdom and age.»	«Він сподівався дослужитися до капітана і бути ротним командиром з огляду на свій вік та величезний досвід.»	Калькування
22.	«‘My God, my God-’ I said to myself. ‘It’s the Children’s Crusade .’»	«Боже Боже, сказав я собі, це якийсь хрестовий похід дітей! »	Калькування
23.	«He was so old he had a son who was a marine in the Pacific theater of war.»	«Він був такий старий, що навіть його син уже був морським піхотинцем і воював тоді на Тихому океані.»	Калькування
24.	«This can be useful in rocketry .»	«Цей закон широко застосовують у ракетобудуванні .»	Калькування
25.	«He would later hang himself while awaiting trial as a war criminal .»	«Він би пізніше повісився, чекаючи на суд як воєнний злочинець .»	Калькування
26.	«...an extermination camp for Russian prisoners of war .»	«...як табір винищення для російських військовополонених .»	Калькування
27.	«Dresden is an open city . It is undefended, and contains no war industries or troop concentrations . . .»	«Дрезден – відкрите місто . Воно незахищене, бо там немає військової промисловості , і... немає великих військових формувань .»	Калькування
28.	«They had been sworn into the army the day before.»	«Їх щойно призвали до війська , й вони лише вчора прийняли присягу .»	Калькування
29.	«...American infantrymen who had just come from all the killing of the front.»	«...американські піхотинці , на чийх руках ще не просохла кров.»	Калькування
30.	«He had fixed his bayonet .»	«До мушкета був причеплений багнет .»	Калькування
31.	«He was armed with an incredibly heavy musket . . .»	«Глюк був озброєний важезлезним мушкетом . . .»	калькування

32.	«Chicago has been hydrogen-bombed by Angry Chinamen.»	«А до того розлючені китайці скинули водневі бомби на Чикаго.»	Калькування
33.	«The Americans marched fairly stylishly out of the British compound.»	«З британського сектору концтабору... вони промарширували досить рівною колоною.»	Калькування
34.	«The Americans arrived in Dresden at five in the afternoon.»	«Вони прибули до Дрездена о п'ятій вечора.»	Калькування
35.	«Every other big city in Germany had been bombed and burned ferociously.»	«Всі інші німецькі міста бомбардували й палили без жалю.»	Калькування
36.	«Behind it was a latrine ...»	«За цим блоком містився нужник ...»	Калькування
37.	«...for a German military unit called 'The Free American Corps .'»	«...до німецької військової частини, яка називалася ' Вільний американський корпус '.»	Калькування
38.	«...fight only on the Russian front .»	«...мусило воювати на російському фронті .»	Калькування
39.	«The air-raid sirens of Dresden howled mournfully.»	«Тужно завили сирени повітряної тривоги .»	Калькування
40.	«...an American airplane dropped one bomb on Hiroshima, an important Japanese Army base .»	«...американський літак скинув... одну бомбу на місто Хіросиму, яке є важливою базою японських збройних сил .»	Калькування
41.	«...supplement the growing power of our armed forces .»	«...на додачу до суттєвої переваги, яку на сьогодні вже мають наші збройні сили ...»	Калькування
42.	«...release atomic energy .»	«...можливо використати енергію атома .»	Калькування
43.	«...the United States Army Air Corps in the Second World War .»	«...авіаційного корпусу Сухопутних військ США у період Другої світової війни .»	Калькування
44.	«...Lieutenant General, U.S.A.F. , retired, and British Air Marshal Sir Robert Saundby...»	«...відставний генерал-лейтенант Повітряних сил США та маршал Повітряних сил Великобританії сер	калькування

		Роберт Сондбі...»	
45.	«...an air attack on Tokyo by American heavy bombers , using incendiary and high explosive bombs ...»	«...американські важкі бомбардувальники під час рейду на Токіо, скинувши запалювальні та фугасні бомби ...»	Калькування
46.	«The atom bomb dropped on Hiroshima killed 71,379 people.»	« Атомна бомба , скинута на Хіросиму, вбила 71 379 людей.»	Калькування
47.	«American fighter planes came in under the smoke...»	«Американські винищувачі під покровом куряви прилетіли...»	Калькування
48.	«He was decorated with a Purple Heart and a Silver Star and a Bronze Star ...»	«На його грудях були бойові ордени Багряне серце, Срібна зірка та Бронзова зірка ...»	Калькування
49.	«He was wearing the uniform of the famous Green Berets .»	«На синові була форма славетних зелених беретів .»	Калькування
50.	«...four guards and one hundred American prisoners of war .»	«...чверо охоронців та сотня американських військовополонених .»	калькування
51.	«The guards told the Americans to form in ranks of four...»	« Охоронці наказали американцям вишикуватися в шеренгу по чотири...»	калькування
52.	«One guy I knew really was shot in Dresden for taking a teapot that wasn't his.»	«Одного мого знайомого й справді розстріляли в Дрездені за те, що він підібрав чужий чайник.»	заміщення
53.	«I went back there with an old war buddy , Bernard V. O'Hare...»	«Я туди їздив зі своїм фронтовим другом Бернардом В. О'Гаром...»	заміщення + конкретизація
54.	«...the slaughterhouse where we had been locked up at night as prisoner of war .»	«...до тієї бойні , де нас, військовополонених , тоді тримали.»	заміщення
55.	«He told us that he was a prisoner of the Americans for a while.»	«Він розповів нам, що якийсь час був у полоні в американців.»	заміщення
56.	«His mother was incinerated in the Dresden fire-storm .»	«Його мати згоріла без сліду під час бомбардування Дрездена.»	заміщення
57.	«'I think the climax of the book will be the execution of poor old Edgar Derby,' I	«'...кульмінацією книжки має бути розстріл бідолахи	заміщення

	said.»	Едгара Дербі.»	
58.	«O'Hare and I climbed into the back of an American truck with a lot of others.»	«Ми з О'Гаром... видряпалися на кузов американської вантажівки .»	заміщення
59.	«It wasn't a famous air raid back then in America.»	«Тоді це бомбардування в Америці було ще маловідоме.»	заміщення
60.	«He said that he was sorry, but that the information was top secret still.»	«...ця інформація все ще залишається державною таємницею .»	заміщення
61.	«The nicest veterans in Schenectady... were the ones who'd really fought .»	«...найприязнішими... були ті, що воювали на передовій .»	заміщення + конкретизація
62.	«Even then I was supposedly writing a book about Dresden. It wasn't a famous air raid ...»	«...працюю над книжкою про Дрезден. Тоді це бомбардування ...»	заміщення
63.	«I have also told them not to work for companies which make massacre machinery .»	«...які виробляють зброю для масового вбивства.»	заміщення
64.	«The Germans and the dog were engaged in a military operation ... It is called ' mopping up '.»	«...здійснювали військову операцію... Цей термін звучав так: ' тотальна зачистка '.»	заміщення
65.	«...in the famous Battle of the Bulge .»	«...у ході славетної битви за Арденн .»	заміщення
66.	«...showing where the National Guard tanks and half-tracks had been.»	«...потрошені танками і БТР-ами , на яких національна гвардія...»	заміщення
67.	«...to tell them, ' Surrender . Your situation is hopeless,' and so on.»	«...або наказати їм ' Здавайтесь! Ви оточені! '...»	заміщення
68.	«He was a chaplain's assistant in the war...»	«Біллі тоді був помічником капелана ...»	заміщення
69.	They called them 'Yank'... promised them that 'Jerry was on the run'...	«...називали їх 'янки'... запевняли, що ' фріц уже драпає'...»	заміщення
70.	The formation flew backwards over a German city...	«Далі цей ескадрон позадкував...»	заміщення
71.	He was an infantry colonel captured at Dunkirk.	«То був командир піхотного полку , якого взяли в полон...»	заміщення
72.	It was a delousing station through which all new prisoners had to pass.	«Біллі стояв у табірному санепідемвузлі ...»	заміщення
73.	The only hospital in the	«...був один	заміщення

	camp was a six-bed affair...	медпункт...	
74.	Over France a few German fighter planes flew...	«...на них напали німецькі винищувачі... »	заміщення
75.	...in the British compound ...	...у британському бараці...	заміщення
76.	Englishmen were building themselves a new latrine .	«...будували для себе новий нужник... »	заміщення
77.	...who would eventually be shot ...	«...вчитель, якого невдовзі розстріляють... »	заміщення
78.	«I'm gonna have him shot ,» said Lazzaro.	«Я зроблю так, що його пристрелять... »	заміщення
79.	...who would work as contract labor .	«...для рабської праці... »	заміщення
80.	The Americans marched fairly stylishly out of the British compound .	«...З британського сектору концтабору... »	заміщення
81.	The boxcar doors were opened...	«...Двері вагонів відчинилися...	заміщення
82.	...the front .	«...на східному фронті... »	заміщення
83.	A grandfather and his grandson were in the squad .	«У цьому взводі був дід із онуком.»	заміщення
84.	...American fighting men fresh from the front.	«...американських воjakів... »	заміщення
85.	And then it was time to go to Dresden .	«...настав час вирушати на Дрезден.»	заміщення
86.	...two veterans who had been shot to pieces in Russia.	«...двійко з них були ветеранами , яким... прострелили все, що можна.»	заміщення
87.	«...in an echoing meat locker ...»	«...в лунке бомбосховище... »	заміщення
88.	«His shoulder patch was a silhouette...»	«На плечі в нього був шеврон... »	заміщення
89.	He had a broad armband ...	«...широку нарукавну пов'язку... »	заміщення
90.	«...an air attack on Tokyo...»	«...під час рейду на Токіо...»	заміщення
91.	«...one of the main effects of war ...»	«...а війна вчить людей...»	заміщення
92.	They were cremated by soldiers with flamethrowers ...	«Їх кремували солдати з вогнеметами... »	заміщення
93.	«We had been privates in the war, infantry scouts .»	«На війні ми були рядовими піхотними розвідниками... »	конкретизація
94.	«I went back there with an old war buddy ...»	«...зі своїм фронтовим другом... »	конкретизація (
95.	«An exchange was made	«І там під дощем їх	конкретизація (учасники

	there in the rain—one for one.»	обмінювали солдата на солдата. »	обміну прописані прямо)
96.	«We were formed in ranks , with Russian soldiers guarding us...»	«Нас охороняли російські солдати, і вони наказали нам вишикуватися в лави ...»	конкретизація (передано наказовий характер)
97.	«We were captured together in the war.»	«І в полон ми також потрапили разом.»	конкретизація (нормативна військова формула)
98.	«...women who had taken over the jobs of men who'd gone to war. »	«...жінки, які замінили призованих на війну чоловіків.»	конкретизація
99.	The American fliers turned in their uniforms , became high school kids.	Пілоти й екіпажі бомбардувальників повернули свої уніформи і стали старшокласниками.	конкретизація
100.	...The American Army... sends its enlisted men out to fight and die...	...Американська Армія, однак, виряджає своїх рядових ...	конкретизація
101.	The only hospital in the camp was a six-bed affair...	На весь табір був один медпункт ...	конкретизація
102.	...with his American and German dog tags displayed like a necklace...	...з американські та німецькі жетони , що теліпалися, як намисто...	конкретизація
103.	...a few German fighter planes flew at them backwards...	...на них... напали німецькі винищувачі ...	конкретизація
104.	The formation flew backwards over a German city...	Далі цей ескадрон позадкував...	конкретизація
105.	His shoulder patch was a silhouette...	На плечі в нього був шеврон ...	конкретизація
106.	He had a tremendous cavalry pistol in his belt.	За паском у Біллі стирчав здоровенний кавалерійський пістолет .	конкретизація
107.	He was a captain in the war.	Ні ні, доросла людина, капітан і фронтовик .	конкретизація
108.	...had married a famous German actress...	...одружився з відомою німецькомовною акторкою...	конкретизація
109.	Billy saw service with the infantry in Europe...	Біллі одержав призначення до піхотної дивізії ...	конкретизація
110.	Two of them were scouts , and one was an antitank gunner .	Двоє з них були піхотними розвідниками , а третій артилеристом .	конкретизація

111.	It killed everybody on the gun crew but Weary.	...знищив усю гарматну обслугу ...	конкретизація
112.	...five German soldiers and a police dog ...	...п'ятеро німецьких солдатів і приставлена до них вівчарка ...	конкретизація
113.	The reserves were violent, windburned, bristly men.	...техніка, набита німецькими резервістами ...	конкретизація
114.	...choose a leader for themselves...	...мусять обрати свого нового командира .	конкретизація
115.	...crossed the prison yard to the theater now.	...перетнули табірний майдан , на якому стояв барак зі сценою .	конкретизація
116.	...between the American and English sections of the compound .	...межу між американським та англійським секторами табору .	конкретизація
117.	...assignment was to guard one hundred American POWs...	...наказано вартувати сотню американських військовополонених...	конкретизація
118.	...American infantrymen who had just come from the front.	...американські піхотинці , на чийх руках ще не просохла кров...	конкретизація
119.	The Americans marched... out of the British compound .	З британського сектору концтабору ...	конкретизація
120.	A grandfather and his grandson were in the squad .	У цьому взводі ... був дід із онуком.	конкретизація
121.	They were guarded by a sixteen-year-old German...	Їхнім охоронцем був шістнадцятирічний німець Вернер Глюк.	конкретизація
122.	«And then he's shot by a firing squad .»	«І розстрілюють .»	генералізація
123.	«...with a breath like mustard gas and roses.»	«...тхнути сумішшю отруйного газу з трояндами...»	генералізація
124.	«...he was a prisoner of the Americans for a while.»	«...був у полоні в американців.»	генералізація (передано статус, без умов полону)
125.	«It wasn't a famous air raid back then in America.»	«...це бомбардування ... було ще маловідоме.»	генералізація
126.	The bombers opened their bomb bay doors ...	Бомбардувальники повідчиняли свої люки ...	генералізація
127.	...his body... filled with holes by a firing squad ...	...його присудять до розстрілу , і тіло буде продірявлене кулями...	генералізація
128.	...a marine in the Pacific theater of war .	...морським піхотинцем і воював тоді на Тихому океані .	генералізація

129.	...an iron dogtag ...	...видано жетон , на якому був проштемпельований номер.	генералізація
130.	The only hospital in the camp...	На весь табір був один медпункт ...	генералізація
131.	...sprayed them with machine-gun bullets ...	...хвисьнули по них зі своїх кулеметів ...	генералізація
132.	«He made a blue movie with a firing squad .»	«Чим це не порнографія?»	генералізація
133.	«He talked to the guards in excellent German.»	«Він розмовляв з охоронцями бездоганною німецькою...»	генералізація
134.	...with their zap guns drawn.	...готові зі зброєю в руках...	генералізація
135.	The boxcar doors were opened...	Двері вагонів відчинилися...	генералізація
136.	...the prison railroad yard again.	...на залізничній станції на краю концтабору.	генералізація
137.	The police offer to stay with him.	Поліцейські кажуть, що будуть при ньому.	генералізація (звуження функції до загальної присутності)
138.	The Americans were taken to the fifth building inside the gate.	Американців завели у п'ятий корпус ...	генералізація (нейтралізація конвоювання)
139.	...never even issued a steel helmet and combat boots .	«...йому навіть не видали сталеві каски чи похідного взуття .»	генералізація
140.	...one was an antitank gunner .	«...а третій артилеристом .»	генералізація
141.	...menaced him with their machine pistols ...	«...спрямували на нього автомати ...»	генералізація
142.	...in the headquarters company of an infantry regiment...	...до штабу піхотного полку...	генералізація
143.	...two scouts who had ditched Billy... had just been shot .	«...тих двох розвідників ... було щойно вбито ...»	генералізація
144.	«I had a ceremonial Luftwaffe saber, still do.»	«Так, у мене була й досі є шабля... кожного офіцера Люфтваффе .»	транслітерація
145.	«There was a Lufthansa plane that was supposed to fly...»	«Авіакомпанія 'Люфтваганза' мала рейс...»	транслітерація
146.	« Bernard V. O'Hare »	« Бернард В. О'Гар »	транслітерація/адаптація
147.	«...with a Colt .45 automatic in one hand and a trench knife in the other.»	«...в одній руці він тримав кольт 45-го калібру , а в другій стискав кинджал.»	транскодування

148.	«...his father's Derringer pistol...»	«...у його батька був пістолет компанії Дерринджер... »	транскодування
149.	«...was a Tiger tank.»	«...був танк Тигр... »	транскодування
150.	«...put them in for Bronze Stars .»	«...представляє всіх їх до бойового ордена Бронзова зірка. »	транскодування
151.	«Their commander was a middle-aged corporal .»	«...був капрал , чоловік середнього віку...»	транскодування
152.	«...a son who was a sergeant in the Green Berets...»	«...його син, сержант 'зелених беретів'...»	транскодування
153.	«...to the front .»	«...на фронт. »	транскодування
154.	«The Englishmen were officers .»	«Всі ці англійці були офіцерами. »	транскодування
155.	«...a corporal with only one arm and one eye wrote the name...»	«...однорукий та одноокий капрал записав імена...»	транскодування
156.	«A German major came in now.»	«Тепер до них зайшов німецький майор. »	транскодування
157.	«This can be useful in rocketry .»	«Цей закон широко застосовують у ракетобудуванні. »	транскодування
158.	«...captured at Dunkirk .»	«...взяли в полон ... під Дюнкерком. »	транскодування
159.	«The American fliers turned in their uniforms .»	«Пілоти й екіпажі бомбардувальників повернули свої уніформи. »	транскодування
160.	«Their address was this: ' Schlachthof-fünf .»	«Ось ця адреса: ' Schlachthof-fünf '.»	транскодування
161.	«...with a swagger stick .»	«...постукав кілька разів своїм офіцерським стеком. »	транскодування
162.	«...a high-powered laser gun.»	«...озброєного потужною лазерною рушницею.»	транскодування
163.	«...his address: ' Schlachthof-fünf .»	«...прошепотів свою адресу: ' Schlachthof-fünf '.»	транскодування
164.	«It was a Luftwaffe ceremonial saber.»	«То була парадна зброя офіцера Люфтваффе. »	транскодування
165.	«...the Germans got the V-1's and V-2's late...»	«...німці так пізно змогли побудувати ракети фау-1 і фау-2. »	транскодування
166.	«...soup and ersatz coffee and a little beer.»	«...супом, ерзац кавою і дав трохи пива.»	транскодування ексема-реалія)
167.	«We were formed in	«Нас... наказали...	описово-функційний

	ranks...»	вишикуватися в лави...»	переклад (компонент наказу)
168.	«... slaughterhouse where we had been locked up at night as prisoner of war .»	«...де нас, військовополонених , тоді тримали.»	описовий
169.	«And we were flown to a rest camp in France...»	«...і помістили у спеціальний табір ...»	описовий еквівалент
170.	«He had been a lieutenant colonel in public relations in Baltimore.»	«Під час війни він був штабістом у Балтиморі... і дослужився до підполковника .»	описово-структурний переклад
171.	«I wrote the Air Force ... asking for details about the raid ...»	«...до штабу Військово Повітряних сил ... про те бомбардування ...»	описово-нормативний
172.	«After his honorable discharge from the Army in 1945...»	«У 1945-му його було з усіма почестями демобілізовано ...»	описовий переклад
173.	«An umpire appeared. There were umpires everywhere...»	«...один із місцевих бейсбольних суддів , які підробляли на цих вченнях... у їхні обов'язки входило...»	описовий
174.	«...Billy was given an emergency furlough home...»	«...дали коротку відпустку додому за родинними обставинами ...»	описовий
175.	«...death before an American firing squad of private Eddie D. Slovik...»	«...як американці розстріляли свого рядового Еді Д. Словіка...»	описовий
176.	«...train was not fair game for airplanes... carrying prisoners of war .»	«...подати ворожим літакам знак, що він везе... військовополонених .»	описовий
177.	«...Derby in front of a firing squad in the ruins of Dresden.»	«...Едгара Дербі розстрілюватимуть посеред руїн Дрездена.»	описовий
178.	«There were only four men in that squad .»	«У тій команді, що здійснювала розстріл , було лише чотири солдати.»	описовий
179.	«It was a delousing station ...»	«...у табірному санепідемвузлі , де всі мали пройти девошизацію .»	описово-пояснювальний
180.	«Little lumps of lead in copper jackets...»	« Маленькі, обгорнуті міддю грудки свинцю шматували повітря.»	описовий
181.	«The only hospital in the	«...один медпункт , ... і	описовий

	camp was a six-bed affair...»	він мав лише шість ліжок.»	
182.	«...in the British compound in the center of the extermination camp for Russian prisoners of war .»	«...у британському бараці , який стояв посеред концтабору для російських військовополонених .»	описовий
183.	«...choose a leader ... by secret ballot in a free election .»	«...відбутися вільні таємні вибори , і вони мусять обрати свого нового командира .»	описовий
184.	«The theater was paved with American bodies...»	«Все приміщення від сцени до дверей було забито американцями...»	описовий
185.	«...fifth building... Now it was going to serve as a home away from home for... prisoners of war .»	«...корпус... відведено під житло для сотні військовополонених .»	описовий
186.	«They came to the prison railroad yard again.»	«Вони знову опинилися на залізничній станції на краю концтабору.»	описовий
187.	«...shelter in an echoing meat locker ...»	«...спустилися в лунке бомбосховище , ... видовбаний у скелі льох...»	описовий
188.	«...burning jellied gasoline on human beings.»	«...використання напалму (тобто горючого желеподібного нафтопродукту)...»	описовий
189.	«...dropped jellied gasoline on people.»	«...скидає на людей горючий желеподібний нафтопродукт .»	описовий
190.	«...brigadier general in the Air Force Reserve, the official Air Force Historian...»	«... бригадний генерал запасу ВПС, штатний історик ВПС США ...»	описовий
191.	«It is an atomic bomb . It is a harnessing of the basic power of the universe.»	«Йдеться про атомну бомбу , яка використовує базову силу світобудови .»	описовий